

Karelia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)

Asiakkaana sateenkaariperhe

- Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Riikka Hassinen

Opinnäytetyö, syyskuu 2022

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Syyskuu 2022
Sosiaalialan koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Riikka Hassinen

Nimeke
Asiakkaana sateenkaariperhe
- Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisilla tekijöillä on merkitystä, kun varhaiskasvatuksen työntekijä kohtaa sateenkaariperheen.

Teoriaosuudessa tutkitaan käsitteitä varhaiskasvatus, sateenkaariperheet ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Tutkimustyöni toteutin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena ja laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin Karelia Finnan ulkomaalaisten artikkeleiden haulla sekä Google Scholarista. Aineisto koostui yhteensä kahdeksasta tutkimusartikkelista, jotka kaikki olivat englanninkielisiä. Analyysimenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin teemoittelua, joka tehtiin tutkimuskysymyksen pohjalta.

Tulosten perusteella voidaan sanoa, että suurin osa työntekijöistä toivoi lisää resursseja, työkaluja- ja menetelmiä sateenkaariperheiden kanssa työskentelemiseen ja perheiden kohtaamiseen. Lisäksi työntekijät toivoivat lisää koulutusta sateenkaariperheisiin liittyen. Sateenkaariperheitä kohtaan asenteet olivat pääasiassa positiivisia, mutta epämukavuutta aiheeseen liittyen aiheutti muun muassa koulutuksen puuttuminen ja työntekijän uskonnollinen vakaumus. Tuloksista nousi esiin, että monesti sateenkaariperheet jäävät näkymättömiin tai heitä kohdellaan samalla tavalla kuin muita perheitä ja näin ollen ei huomioida perheiden erityispiirteitä. Tästä huolimatta, tuloksista nousi myös se, että perheet nähtiin rikkautena ja moninaisuus kasvatus koettiin tärkeäksi.

Kieli
suomi

Sivuja 48
Liitteet 1
Liitesivumäärä 3

Asiasanat
sateenkaariperheet, varhaiskasvatus, kuvaileva kirjallisuuskatsaus

THESIS
September 2022
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author
Riikka Hassinen

Title
Rainbow family as a client
- Descriptive literature review

Abstract
The purpose of this thesis was to figure out what kind of factors matter when employee meets an LGBT family.

The theoretical part of thesis describes the concepts of early childhood education and care, LGBT families and cooperation with parents. The thesis was made to using descriptive literature review and it was qualitative research. The material of the thesis was gathered by using Karelia Finna search for foreign articles and Google Scholar. The material totally consisted of eight research articles all of which were in English. The used method was thematic analysis.

As results shows, employees wish to have more resources, tools and methods to working with LGBT families and to meet these families. Employees also wish to have more training with the theme LGBT families. Attitudes towards LGBT families are mainly positive, but discomfort towards them was caused among other things, by lack of training and religious beliefs of the employee. As the results shows LGBT families are not always recognized in the services of Early childhood education, or they are treated in the same way as ordinary families. Despite this, the results also showed that families were seen as richness and diversity education was perceived as important.

Language
Finnish

Pages 48
Appendices 1
Pages of Appendices 3

Keywords
LGBT families, early childhood education, descriptive literature review

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Varhaiskasvatus.....	6
2.1	Moninaisuus varhaiskasvatuksessa	6
2.2	Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa	7
2.3	Varhaiskasvatusta ohjaava lainsäädäntö	9
3	Sateenkaariperhe.....	11
3.1	Sateenkaariperheiden erityispiirteitä.....	11
3.2	Erilaisia perhemuotoja	12
3.3	Sateenkaariperheet varhaiskasvatuksessa	13
3.4	Ammatilliseen kohtaamiseen liittyviä tekijöitä	14
4	Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.....	16
5	Aikaisempia opinnäytetöitä ja tutkimus aiheesta	18
6	Opinnäytetyön tavoite ja tutkimustehtävä	20
7	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	21
7.1	Laadullinen tutkimus	21
7.2	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	22
7.3	Aineiston hankinta	23
7.4	Aineiston analyysi	27
8	Tulokset	30
8.1	Resurssit ja työmenetelmät	30
8.2	Työntekijöiden koulutus	32
8.3	Erilaisia tunteita ja asenteita	33
8.4	Työntekijän henkilökohtaiset asiat	36
8.5	Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö	37
9	Tulosten tarkastelu.....	40
10	Pohdinta.....	44
10.1	Luotettavuus ja eettisyys	44
10.2	Ammatillinen kasvu ja opinnäytetyön prosessi	46
10.3	Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkokehitysaiheet	47
	Lähteet.....	49

Liitteet

Liite 1 Artikkeleiden tiedot

1 Johdanto

”Sateenkaariperheiden määrä on lisääntynyt koko 2000-luvun ajan. Viimeisten kymmenen vuoden aikana näiden perheiden määrä on lähes nelinkertaistunut.” Näin kertoo Tilastokeskuksen artikkeli. (Tilastokeskus, 2020.) Tämän opinnäytetyön aiheeksi valikoitui tarkastella niitä asioita, joilla on merkitystä, kun varhaiskasvatuksen työntekijä kohtaa sateenkaariperheen. Aihe on ajankohtainen, koska asiakkaana on olemassa paljon monimuotoisia perheitä. Tästä rajasin aiheen sateenkaariperheisiin, koska aihe on kiinnostava ja itselläni ei ole kokemusta sateenkaariperheiden kanssa työskentelystä, joten aihe hyödyttää minua myös ammatillisesti ja samalla se myös lisää tietoisuutta aiheesta.

Minulle on ollut selvää jo pari vuotta, että haluan tehdä opinnäytetyön, joka jollain tavalla liittyy sateenkaariperheisiin. Opinnäytetyön toteutus tapahtui kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jossa tutkittiin aiemmin tehtyjä, aiheeseen liittyviä tutkimuksia. Näiden tutkimusten avulla saatiin vastauksia tutkimuskysymyksiin, jotka lisäsivät ymmärrystä aiheeseen liittyen.

Opinnäytetyössä käsittelen ensin teorian kautta aiheeseeni liittyviä keskeisiä käsitteitä, joita ovat varhaiskasvatus, sateenkaariperheet ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Kerron myös aiemmin tehdyistä aiheeseen liittyvistä opinnäytetöistä ja yhdestä tutkimuksesta. Tämän jälkeen kerron tutkimuskysymyksen ja valitsemani menetelmälliset valinnat perusteluineen. Tämän jälkeen tuon esiin analyysin perusteella syntyneet tulokset ja tulosten tarkastelun. Lopuksi vielä pohdinta, jossa käsittelen opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä, ammatillista kasvua sekä opinnäytetyön hyödynnettävyyttä ja jatkokehitys ideoita.

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella on suuri rooli lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Se on osa suomalaista koulutusjärjestelmää ja myös perustana elinikäiselle oppimiselle. Mukanansa lapset tuovat aiemman elämänkokemuksensa, jossa yhtenä tärkeimpänä tekijänä on lasten- ja huoltajien väliset kiintymys- ja vuorovaikutussuhteet. Luottamuksellisen suhteen luominen lapseen on yksi varhaiskasvattajan tehtävistä. (Opetushallitus, 2022, 1, 6.) Päiväkotien henkilökunta koostuu päiväkotien johtajista, varhaiskasvatuksen erityisopettajista, varhaiskasvatuksen sosionomeista, varhaiskasvatuksen opettajista sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitajista (Opetus ja kulttuuriministeriö 2022).

Lapsen kasvatuksesta ovat ensisijaisesti vastuussa lapsen vanhemmat, ja varhaiskasvatuksen tehtävänä onkin tukea vanhempia tässä tehtävässä. Samalla varhaiskasvatus mahdollistaa vanhempien osallistumisen opiskeluun tai työhön. Lapsen elämään saadaan turvallisuutta ja jatkuvuutta huoltajien ja varhaiskasvattajien välisellä yhteistyöllä. Lasten kokonaisvaltaisen oppimisen, kasvun ja kehityksen edistäminen yhteistyössä huoltajien kanssa voidaan katsoa varhaiskasvatuksen tarkoitukseksi. Lisäksi varhaiskasvatus auttaa ehkäisemään lasten syrjäytymistä ja edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Lasten aktiivinen toimijuus sekä heidän osallisuutensa osana yhteiskuntaa vahvistuu varhaiskasvatuksessa opittujen taitojen ja tietojen avulla. (Opetushallitus, 2018, 1, 6.)

2.1 Moninaisuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa on asiakkaana moninaisia perheitä ja moninaisuutta on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa avattu monesta eri näkökulmasta katsottuna: on kulttuurista moninaisuutta, ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuutta, lähiyhteisöjen moninaisuutta sekä varhaiskasvatuksen rakentumista moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka puolestaan muotoutuu vuorovaikutuksessa henkilöstön, perheiden ja lasten kanssa. Varhaiskasvatukseen osallistuvaa henkilöstöä, lapsia ja heidän perheitään ei voida ajatella

yhtenäiseksi ryhmäksi, koska heillä kaikilla on erilaisia rooleja, taustoja, ominaisuuksia sekä näkemyksiä. Näin ollen jokainen ihminen on omanlaisensa ja erityinen. Moninaisuudella ei kuitenkaan tarkoiteta vain niitä piirteitä, jotka näkyvät ulospäin. Olennaisin asia moninaisuutta kunnioittavassa varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä on se, kuinka erilaisuuteen suhtaudutaan. Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena, kun on, että lapset ymmärtäisivät kaikkien ihmisten olevan samanarvoisia, vaikka he ovatkin erilaisia. (Kangas, Lastikka & Karlsson 2021, 31.) Lapsille moninaisuudesta opettamiseen ja kasvattamiseen on mahdollista käyttää niitä moninaisia resursseja, joita jokaisella lapsella on olemassa. Yhtenä pyrkimyksenä moninaisuuskasvatukselle on se, että valtaväestöstä eroavan lapsen ei ajateltaisi olevan jotenkin puutteellinen. Moninaisuuskasvatuksessa korostuu ajatus siitä, että jokainen on yksilö ja moninaisuuden nähdään yhteisöjen rikastuttajana. (Kangas, Lastikka & Karlsson 2021, 109.)

Moninaisuuden käsittelemiseen lasten kanssa on monia eri tapoja. Moninaisuuden käsittelemiseen voidaan käyttää esimerkiksi tarinoita ja satuja. Kasvattaja voi lukea lapselle aiheeseen liittyvää kirjaa tai jos kirjaa ei ole, niin hänen on mahdollista keksiä tarinoita itse. Myös ryhmässä mahdollisesti olevan sateenkaariperheen lapsen vanhemmilta voi kysyä materiaaleja esimerkiksi: aiheesta kertovia lastenkirjoja kasvatustyön tueksi. Aiheen käsittelemiseen voi käyttää myös askartelua ja piirtämistä. Perheistä voidaan tehdä kuvakollaaseja ja samalla pohtia sitä, mikä perheestä tekee perheen. (Karvinen 2008, 194–195.) Perheiden moninaisuuden esiin tuomiseksi hyvä keino ovat myös omasta perheestä piirretyt kuvat tai valokuvat, jotka on tuotu kotoa (Sateenkaariperheet 2020). Moninaisuus saattaa kuitenkin jäädä myös huomioimatta ja näkymättömiin, johtuen kasvattajan omista, ammattiin liittyvistä tai työyhteisöön liittyvistä ammatillista käytännöistä. (Jämsä 2008c, 113.)

2.2 Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Pedagogiikka perustuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyn arvoperustan lisäksi käsitykseen lapsesta, lapsuudesta ja oppimisesta. Kuvasta 1 tulee ilmi, mitkä kaikki asiat ovat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan

pohjana. Pedagogiikka perustuu tietoon, joka on erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteellistä. Se on lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi järjestettävää suunnitelmallista ja tavoitteellista ammattihenkilöiden järjestämää toimintaa. Pedagogiikka on näkyvissä kaikessa toiminnassa, hoidon, opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuudessa sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. (Opetushallitus 2022, 23.) Ajatuksellisella tasolla opetuksen, kasvatuksen ja hoidon tietoinen erottaminen toisistaan on tarpeellinen apu varhaispedagogiikan toteuttamisen sekä kasvatusprosessien suunnittelun ja ymmärtämisen kannalta. Vaikka toiminta voi tapahtua spontaanisti ja aiemman jo opitun tiedon varassa, niin varhaiskasvatus on siltikin tavoitteellista ja toiminnalla on aina jokin tarkoitus. Tämä vaatii kasvattajalta sitä, että hänen pitää ymmärtää omia käytäntöjään sekä sitä mitä hän on tekemässä ja miksi. (Hännikäinen 2013, 50–51.)

Kuva 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Opetushallitus 2022, 23.)

Kasvattajien tärkeänä tehtävänä on tukea pienten lasten lähiryhmää sekä auttaa heitä yhteisöllisyyteen. Kun lapsella on turvallista olla omassa lapsiryhmässään, niin hän saa rohkeutta oppimiseen, leikkiin ja erilaisiin tehtäviin sekä myös luottamusta itseensä. Pienille lapsille uteliaisuus on luonteista ja heillä onkin taito kysyä ja ihmetellä asioita. Joskus he kyselevät niin paljon, että se voi tuntua aikuisesta rasittavalta, mutta kyseleminen on tärkeää, koska sitä kautta lapsi saa uutta tietoa ja samalla rakentaa erilaisten ilmiöiden merkityksiä. Lapsen toiminnan ja oppimisen kannalta on suuri merkitys sillä, kuinka aikuinen suhtautuu lapsen selityksiin ja kysymyksiin. Jos lapsi kokee, että hänen selityksillään ja kysymyksillään ei ole merkitystä, lapsi voi pikkuhiljaa lakata kysymästä kysymyksiä ja selittämästä asioita. (Kronqvist 2011, 13; Lipponen 2011, 31.)

Varhaiskasvatuksessa lapsi on keskiössä ja lapsuutta ei enää nähdä vain siirtymävaiheena aikuisuuteen vaan se nähdään tärkeänä ajanjaksona ihmisen elämässä. Lapsi nähdään monipuolisena, ainutlaatuisena ja kokonaisvaltaisena yksilönä ja hänen näkemyksensä on kuultava ja otettava huomioon merkityksellisinä ja arvokkaina. Lapsilähtöisyys on varhaiskasvatus toiminnan perusta ja toiminnan suunnittelua ja toteutusta ohjaavat lasten näkemykset, tarpeet, tunteet, taidot, mielenkiinnon kohteet sekä tiedot. Tästä huolimatta, toiminnan sujuvuudesta, laadukkaasta varhaiskasvatuksen toteutumisesta sekä tavoitteiden saavuttamisesta vastaa silti aikuinen. (Leskisenoja 2019.)

2.3 Varhaiskasvatusta ohjaava lainsäädäntö

Kunnan tarve määrittää sen, missä laajuudessa ja millä toimintamuodoilla varhaiskasvatusta on järjestettävä. Eri toimintamuotoja varhaiskasvatukselle ovat avoin varhaiskasvatus, päiväkotitoimi ja perhepäivähoito. Varhaiskasvatuksen aukioloaikojen ja saavutettavuuden tulisi vastata palvelujen käyttäjien tarpeita. Perhepäivähoidossa ja päiväkodissa olevilla lapsilla on lain mukaan oikeus varhaiskasvatukseen. Siitä, osallistuuko lapsi varhaiskasvatukseen vai ei, päättää lapsen huoltaja. (Opetushallitus 2022, 6.)

3 Sateenkaariperhe

3.1 Sateenkaariperheiden erityispiirteitä

Sateenkaariperheillä tarkoitetaan sellaista perhettä, joiden vanhemmista ainakin yksi kuuluu sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön. (Aarnio, Kylmä, Solantaus & Rotkirch, 2018.) Näitä perheitä ovat trans, bi, homo- ja lesboihmisten lapsiperheet. Tähän määritelmään kuuluvat perheet eivät kuitenkaan välttämättä halua käyttää perheestään nimitystä sateenkaariperhe tai eivät vain ole tulleet ajatelleeksi, että sana voisi kuvastaa heidän perhettään. Käsitteellä sateenkaariperhe halutaan kuvastaa sitä perheiden monimuotoisuutta mikä on olemassa. Sateenkaariperheet ry perustettiin vuonna 1996, joka puolestaan vaikutti siihen, että käsite sateenkaariperhe vakiintui myös suomen kieleen. (Jämsä 2008a, 26–27.)

Niin kuin kaikki perheet, ovat myöskin sateenkaariperheet keskenään erilaisia. Sateenkaariperheitä yhdistää se, että perheet ovat tarkoin suunniteltuja ja lapsen elämässä halutaan olla hyvin voimakkaasti mukana. Sateenkaariperheiltä puuttuvat kulttuuriset mallit, jotka toimivat myös yhdistävänä tekijänä näille perheille. Tästä johtuen näillä perheillä on enemmän vapautta luoda juuri heille sopivat toimintamallit ja työnjaon. Perhemallin rakentaminen voi olla perheelle myös stressaavaa, kun mallia ei ole. Sateenkaariperheissä perheen jäsenten väliltä puuttuu juridinen turva, joka voi asettaa vanhemmat eriarvoiseen asemaan. Tällainen tilanne on usein perheissä, joissa vanhempia on enemmän kuin kaksi. Tämän vuoksi perheet ovatkin tehneet keskenään sopimuksia esimerkiksi lapsen tapaamisoikeudesta tai hoidosta, vaikka nämä sopimukset eivät juridisesti sitovia olekaan. (Jämsä 2008a, 28.)

Henkilön ulkoiset tekijät eivät välttämättä kerro hänen sukupuolen kokemuksestaan tai seksuaalisesta suuntautumisestaan. Yhteiskunnassa yleensä oletetaan ihmisen olevan heteroseksuaalinen ja ulkoisen sukupuolen katsotaan määrittävän sen, mitä sukupuolta hän edustaa. Juuri tästä syystä näkymättömyys korostuu puhuttaessa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä. Joskus työntekijä voi myös omalla haluttomuudellaan asian kohtaamiseksi vaikuttaa siihen, että

asiakkaan sukupuoli- tai seksuaali identiteetti jää näkymättömiin. Vahvaa heteroseksuaalisuuden mielikuvaa on luonut myös vanhemmuus. Tämä hetero-olemus, joka liittyy vanhemmuuteen, on puolestaan aiheuttanut sen, että homoseksuaalisten vanhempien lapsiperheet jäävät lähes kokonaan näkymättömiin. (Jämsä 2008a, 29, 33.)

3.2 Erilaisia perhemuotoja

Puhuttaessa apilaperheestä/kumppanuusvanhempien perheestä, tarkoitetaan sellaista perhettä, jossa kahdella eri perheyksiköllä on yksi tai useampi yhteinen lapsi. Tästä esimerkkinä naisparin ja miesparin yhdessä muodostama perhe. On olemassa myös sateenkaariperheitä, joihin kuuluu kaksi vanhempaa ja heidän lapsensa, aivan kuin ydinperheessä yleisestikin. Yleisin sateenkaariperhemuoto on naisparin ydinperhe, jossa naisparilla on yhdessä lapsen tai lasten huoltajuus. On olemassa myös miesparisen muodostamia ydinperheitä, joissa lapsen tai lasten huoltajuus jakautuu miesparin kesken. (Sateenkaariperheet ry, 2021b; Jämsä 2008a, 37.)

Puhuttaessa polyamorisesta tai polyperheestä, tarkoitetaan sillä sellaista perhettä, jossa perheen aikuisilla voi olla useampia seurustelusuhteita samanaikaisesti. Aikuiset myös jakavat keskenään lasten tai lapsen vanhemmuuden. Perheen eroavaisuus apilaperheisiin verrattuna on se, että se ei koostu erillisistä perheyksiköistä. (Sateenkaariperheet ry, 2021b.) Sateenkaariperheissä on myös vanhempia, jotka toimivat lapsensa tai lastensa etävanhempina. Etävanhempi on saattanut päätyä nykyiseen asemaansa esimerkiksi: eron myötä, toimittuaan aiemmin lapsensa tai lastensa lähivanhempana. Etävanhemman asema perheessä saattaa jäädä näkymättömiin ja tunnistamatta, varsinkin perheen ulkopuolisilta tahoilta. (Jämsä 2008a, 39.)

Sateenkaariuusperheellä tarkoitetaan sellaista perhettä, jossa perheen nykyinen muoto on tullut sen jälkeen, kun joku lapsista on syntynyt. Sateenkaariuusperheessä sukupuoli ja/tai seksuaalivähemmistöön kuuluu yksi tai useampia lapsen alkuperäisen perheeseen tai uusien syntyneiden perhekuvioiden jäseniä.

Uusperheet yleensäkin ovat kirjavia ja moninaisia eivätkä sateenkaariperheet ole poikkeus. Sateenkaariperheisiin voidaan lukea myös sukupuoli ja/tai seksuaalivähemmistöön kuuluvan yhden vanhemman perheet. (Sateenkaariperheet ry 2021b.)

3.3 Sateenkaariperheet varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa on 2000- luvulla ruvettu kiinnittämään entistä enemmän huomiota muun muassa varhaiskasvatuksen rooliin perheiden tukemisessa sekä vanhempien osallisuuteen. Jotta tämä voisi onnistua, niin varhaiskasvattajien tulee osata kohdata perheiden moninaisuus. Varhaiskasvattajan onkin tärkeä tiedostaa omat eettiset periaatteet ja arvonsa, jotka ovat hänen kasvattajuutensa taustalla. Tulee siis osata kriittisesti arvioida tietopohjaa, omia arvoja sekä ammatillisia arvoja. Reflektiivisyys on erittäin tärkeää, koska varhaiskasvattaja voi vaikuttaa lapseen suuresti. (Jämsä 2008b, 208–209.)

Varhaiskasvatuksen ja perheen välinen toimiva kommunikointisuhde on avainasia, jotta voidaan huomioida jokaisen lapsen lähtökohdat sekä tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Varhaiskasvattajille tarpeellisia tietoja ovat esimerkiksi: lapsen perhetilanne, sisarusten määrä, vanhempien määrä ja se, mitä sukupuolta he ovat. Tärkeää on myös tietää, kuinka lapsi hahmottaa ympäristöään, millainen hänen ja perheenjäsenten välinen suhde on ja miten hän kutsuu vanhempiaan. Käytännön kannalta tulee päivähoitossa olla tieto lapsen hoidosta hakevista henkilöistä, tieto huoltajista sekä muuten aktiivisena osana lapsen elämää olevista henkilöistä. Kokonaisuymmärrys lapsen tilanteesta auttaa varhaiskasvattajaa suotuisan kasvu ympäristön turvaamisessa. (Jämsä 2008b, 209.)

Varhaiskasvatuksessa jokaisen lapsen perheidentiteettiä tulee tukea ja heille tulee tarjota mahdollisuus kertoa omasta perheestään. Perhe tulee tuoda myös mielikuvissa näkyväksi päivähoiton arkeen. Perheidentiteetin tueksi, lapsen tulisi saada positiivisia roolimalleja esimerkiksi tarinoiden tai kuvien kautta. Leikkiikäisten lasten kanssa moninaisuuden käsittelemisestä on hyötyä niin

vähemmistöön kuuluvien lasten kuin kaikkien lasten kannalta. Näin lapsi oppii erilaisista ihmisistä, elämäntilanteista ja esimerkiksi erilaisista tavoista ilmaista sukupuoltaan. Tätä kautta lapsi saa valmiuksia oman identiteettinsä rakentamiseen ja luottoa siihen, että hän voi olla juuri sellainen kuin on. (Jämsä 2008b, 210–212.)

3.4 Ammatilliseen kohtaamiseen liittyviä tekijöitä

Luottamuksellisen asiakassuhteen syntyminen on avainasemassa sateenkaari-perheitä kohdatessa. Luottamuksen rakentaminen ei aina kuitenkaan ole helppoa ja rakentumisen esteenä voi olla työntekijästä riippumattomia syitä esimerkiksi: asiakkaan aiemmat kokemukset syrjityksi tulemisesta tai muuten asenteellisesta kohtelusta. (Jämsä 2008c, 99–100.) Ihmiselle on luontaista toimia niin, että hän tekee oletuksia, jotka ohjaavat ajattelua ja myös hyvin usein nämä oletukset ovat väärinä. Näin ollen puhutaan ennakko-oletuksista. Jotta moninaisuus voidaan nähdä, tulee näistä ennakko oletuksista pyrkiä pääsemään eroon. On tärkeä tunnistaa ja miettiä omia asenteita, arvoja ja ennakkoluuloja, jotka liittyvät sukupuolen moninaisuuteen ja seksuaaliseen suuntautumiseen. (Jämsä 2008c, 102–103.)

Avointen kysymysten avulla, ammattilaisen on mahdollista pyrkiä välttämään tekemästä turhia ennakko-oletuksia. Avoimet kysymykset eivät kuitenkaan yksinään riitä, vaan niiden lisäksi ammattilaisen pitää liittää siihen myös aktiivinen kuuntelu. Aktiivisesta kuuntelusta puhuttaessa tarkoitetaan tilannetta, jossa ammattilainen pyrkii olemaan tietoinen tilanteeseen liittyvistä oletuksista, tunnistamaan omia oletuksiaan ja myös purkamaan niitä aktiivisesti. Asiakkaan kokonaistilanne tulee kuulluksi ja nähdäksikin vain silloin, kun kiinnitetään huomiota hänen tarinansa ainutlaatuisuuteen ja kuunnellaan hänen tarinaansa. Asiakastilanteissa käytetyn kielen tulisi olla mahdollisimman sukupuolineutraalia. Sisällyttävästä kielenkäytöstä puhuttaessa, tarkoitetaan sillä juuri pyrkimystä moninaisuuden olettamiseen ja avoimien kysymysten esittämistä. Sisällyttävä kielenkäyttö on tärkeää kaikkien asiakkaiden kanssa kohtaamisessa, koska

asiakkaan vähemmistöasemat eivät välttämättä ole etukäteen selvillä. (Jämsä 2008c, 108, 110–111.)

Kohdatakseen moninaisuutta, työntekijä tarvitsee avoimen mielen tueksi teoria tietoa ja käytännön kokemusta olemassa olevista erilaisista ilmiöistä. (Jämsä 2008, 21). Moninaisuuskoulutuksessa työntekijän tulisi saada nykyhetkeä vastaavaa ja tarpeeksi tietoa yhteiskunnassa olevista eri ilmiöistä. Työntekijän tulisi saada koulutuksen kautta sellaiset sosiaaliset valmiudet, jotka auttavat häntä toimimaan moninaisessa yhteiskunnassa. Perheiden monimuotoistuminen tulisi huomioida peruskoulutuksen lisäksi myös täydennyskoulutuksessa. (Jämsä 2008d, 330, 332.) Kaikenikäisten oppijoiden olisi hyvä saada tietoa sateenkaari-perheistä ja perheiden moninaisuudesta. Sateenkaariperheet kohtaavat erityisiä haasteita, joten olisi tärkeää, että ammattilaisilla on valmiuksia kohdata näitä perheiden haasteita ja sateenkaariperheitä ylipäättänsä. Kaikkien koulutustasojen opetussuunnitelmissa sateenkaariperheet ja perheiden moninaisuus tulisi mainita aivan omana asianaan. Myös oppimateriaaleihin sateenkaariperheet tulisi tuoda näkyviin, muutenkin kuin vain pelkkinä lukuina. (Sateenkaariperheet 2022.)

Varhaiskasvattajan velvollisuuksiin kuuluvat omien moninaisuustaitojen sekä tietopohjan ajan tasalla pitäminen. Oman ammatillisen osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen sekä varhaiskasvatuksen muuttuvien tarpeiden huomioiminen on tuotu esiin myös varhaiskasvatussuunnitelman vaatimuksissa. Työntekijän on otettava varhaiskasvatuksen toteuttamiselle laaditut tavoitteet tosissaan ja myös huolehdittava siitä, että hänellä on tarvittavat taidot ja tiedot, jotta näihin päämääriin on mahdollista päästä. (Jämsä 2008, 209–210.)

Vaikka sateenkaariperheiden asema niin sosiaaliturvassa kuin eri palveluissakin on ollut kehityksen alla, niin tästä huolimatta vanhemmuutta ja lapsia ei pystytä vielääkään täysin tukemaan näiden etuuksien ja palveluiden avulla. Ammattilaisen tulee osata tunnistaa asiakkaan moninaiset perhesuhteet ja otettava nämä tukemaan asiakasta. Kohtaamisessa asiakas voi tuntea stressiä oman vähemmistöasemansa vuoksi ja tämäkin on tärkeä huomioida. Velvollisuutena eri palveluntarjoajilla on, että he kouluttavat henkilökuntaansa. Heidän tulee huolehtia

myös, että palveluissa asiakkaita kohdellaan yhdenvertaisesti ja syrjimättä. Lisäksi palveluntarjoajien tulee laatia yhdenvertaisuus- ja tasa- arvo ohjelmat ja kutsua sateenkaariperheitä aktiivisesti palveluihin. (Sateenkaariperheet 2022.)

4 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

On tärkeää, että lapsen huoltajat ja varhaiskasvatus tekevät yhteistyötä. Vanhemmissa lähteissä puhuttiin myös kasvatuskumppanuudesta, joka tarkoittaa samaa asiaa, joten käytän opinnäytetyössäni käsitettä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Yhteistyön pyrkimyksenä on sitouttaa varhaiskasvattajat ja huoltajat yhdessä edistämään lapsen turvallista ja tervettä kehitystä, oppimista ja kasvua. Kasvatusyhteistyötä voidaan tukea tasa-arvoisella vuorovaikutuksella, toisen kunnioittamisella ja luottamussuhteen rakentamisella. Kasvatustyöhön liittyy vastuita, arvoja ja tavoitteita, joista tulee keskustella niin huoltajien kanssa kuin henkilöstön keskenkin. Varhaiskasvatuksen kasvatustyön ja toiminnan tavoitteiden suunnittelemisen ja kehittämisen ei pitäisi olla vain lasten ja varhaiskasvattajien tehtävä vaan myös huoltajille tulisi tarjota osallistumisen mahdollisuus. Varhaiskasvattajien tulee olla aloitteellisia ja aktiivisia vuorovaikutuksen luomiseksi. Yhteistyötä tehdessä tulee kiinnittää huomioita mahdollisiin vanhemmuuteen ja huoltajuuteen liittyviin kysymyksiin, lasten yksilöllisiin tarpeisiin sekä perheiden moninaisuuteen. Jotta molemminpuolinen ymmärrys pystytään takaamaan, voidaan keskusteluissa tarpeen mukaan käyttää tulkkia. (Opetushallitus, 2022, 21–22.)

On mahdollista, että lapsen varhaiskasvatuksen aikana yhteistyön tehtävät ja muodot vaihtelevat. Huoltajille kerrotaan mitä päivän aikana on tehty ja millaisia kokemuksia lapsi on saanut. Tärkeitä ovat erityisesti positiiviset viestit, joissa kerrotaan lapsen oppimisesta ja kehityksestä. Näiden havaintojen ja keskustelujen avulla turvataan lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Siirtymävaiheissa yhteistyön merkitys korostuu entisestään. Näitä tilanteita ovat esimerkiksi: varhaiskasvatuksen aloittaminen tai päiväkodin vaihtaminen. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa ja siksi toimiva

yhteistyö on tärkeää. Kun lapselle suunnitellaan ja toteutetaan tukitoimia, niin huoltajien ja varhaiskasvattajien välinen yhteistyö on avainasemassa. Varhaiskasvattajien ja huoltajien on helpompi tehdä yhteistyötä myös haastavissa tilanteissa, kun heillä on luottamus toisiinsa. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun lapsen hyvinvoinnista herää huoli. (Opetushallitus 2022, 21.)

Kaikki varhaiskasvattajat eivät välttämättä ole ikinä tavanneet sateenkaariperhettä. Kasvattajalle ensimmäinen kosketus sateenkaariperheisiin voi olla tilanne, jossa hänen ryhmäänsä tai luokkaansa tulee sateenkaariperheen lapsi. Yhteistyö on tärkeää saada toimimaan ja vanhemmille voi hyvin kertoa, että kasvattajalla ei ole aiempaa kokemusta sateenkaariperheistä. Valitettavan usein reagointi tapana kuitenkin on kontaktin välttäminen. Avaintekijänä yhteistyötä rakentaessa on se, että kaikkiin vanhempiin suhtaudutaan kunnioittavasti. Kaikkia perhemuotoja, perheitä sekä perheenjäsenten omia kokemuksia perheestään tulee kunnioittaa ja perheelle tulee antaa tilaa määritellä itse itsensä ja oma tarinansa. Perheen oma tarina on pohjana yhteistyön rakentumiselle. Yhteistyötä tehdään kaikkien lapsen vanhempien kanssa ja he saavat osallistua oman mielenkiintonsa ja innostuksensa mukaisesti. Lapsella voi olla myös vanhempia, jotka eivät kokoaikaisesti asu lapsen luona, mutta heidät on hyvä pyrkiä ottamaan mukaan yhteistyöhön etenkin tilanteissa, jossa perhe sitä toivoo. (Jämsä & Karvinen 2008, 183–184.)

Varhaiskasvatuksen työntekijät ovat pääosassa siinä tilanteessa, kun sateenkaariperhe kohdataan palvelujärjestelmässä, koska varhaiskasvatuksessa perhe kohdataan tilanteessa, jossa se vasta on aloittanut matkansa lapsiperheenä. Pienien eleiden avulla työntekijän on mahdollista tukea vanhempaa, hyväksyä hänet sellaisena kuin hän on ja myös antaa voimavaroja vanhemmuuteen. Palveluihin olevan luottamuksellisen ja turvallisen suhteen avulla perheiden hyvinvointia on mahdollista lisätä. Kohtaamisessa voi eteen tulla myös haasteita, joita aiheutuu esimerkiksi ennakkoluuloista, asenneongelmista tai tiedon puutteesta. Ennakkoluuloilla on usein iso rooli näitä haasteita kohdatessa. Voi olla, että työntekijöillä on vain vähän tietoa liittyen erilaisiin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen perheisiin ja erilaisuuden kohtaaminen voi aiheuttaa

työntekijässä pelon ja epävarmuuden tunteita. (Klen & Marttila-Ojala 2017, 84–85.)

Yhteistyön rakentuminen alkaa varhaiskasvattajan tavatessa vanhempia sekä lapsia. Tapaaminen voi tapahtua esimerkiksi vanhemman yhteydenoton kautta tai vanhempainillassa. Sateenkaariperheistä kertovaan tietoon tutustuminen etukäteen voi olla hyvä idea, mutta varhaiskasvattajan tulee muistaa, että vanhemmilta hän saa tärkeimmän tiedon, koskien heidän perhettään ja lastaan. Ja jos jokin lapsen kasvun kannalta tärkeä asia ei tule selväksi, niin on aina parempi kysyä kuin olettaa asian olevan jollain tavalla. Näin vältetään myös väärinkäsitykset. Tietoisuus omasta vähemmistöasemasta voi olla hyvinkin selvä sateenkaariperheen vanhemmille ja heillä saattaa olla kokemuksia syrjityksi tulemisesta. Yhteistyössä he ovat nimenomaan kiinnostuneita siitä, kuinka heidän lapsensa hyvinvointi näkyy varhaiskasvatuksessa. Sateenkaariperheiden vanhempien toiveena onkin, että yhteistyön avulla he voisivat minimoida riskejä, joita lapsen hyvinvointiin ja kasvuun liittyy. Yhteistyötä saatetaan tehdä useamman kuin kahden vanhemman kanssa. Tai vanhempien lisäksi kasvatukseen ja hoitoon saattaa liittyä esimerkiksi isovanhemmat tai vanhemman entinen kumppani. Parisuhde ei ole aina sateenkaariperheen perustana, vaan perheen ovat voineet perustaa myös ystävät esimerkiksi lesbonainen ja homomies. (Jämsä & Karvinen 2008, 185–187.)

5 Aikaisempia opinnäytetöitä ja tutkimus aiheesta

Hanna-Mari Harju (Harju 2013) on tutkinut omassa opinnäytetyössään varhaiskasvatuksessa työskentelevien asenteita ja suhtautumista sateenkaariperheitä kohtaan. Hän on toteuttanut tutkimuksen haastattelulomakkeella, kolmessa vaasalaisessa päiväkodissa. Tässä tutkimuksessa nousi esiin, että sateenkaariperheiden määrä kasvaa, joten myös varhaiskasvatuksen henkilöstö tarvitsee lisää tietoa sateenkaariperheistä. Lisäksi selvisi, että kukaan kyselyyn vastanneista ei ollut saanut koulutusta liittyen sateenkaariperheisiin tai heidän kanssaan työskentelyyn. Tutkimuksessa nousi esiin myös se, että ennakkoluuloja aiheutuu erityisesti tilanteissa, joissa sateenkaariperheellisyydestä ei ole aiempaa tietoa

tai kokemusta. Vastauksista nousi esiin myös se, että työntekijän oma uskonto voi vaikuttaa sateenkaariperheiden kohtaamisen, varsinkin jos uskonnossa suhtaudutaan kielteisesti homoseksuaalisuuteen. Ammatillisuuteen ja omaan työkentelyyn uskonnolla ei kuitenkaan saisi olla vaikutusta. Tuloksien perusteella, monet varhaiskasvattajat olivat myös sitä mieltä, että sateenkaariperheiden kohtelu ei saa erota muiden perheiden kohtelusta, vaan sen on oltava tasaverstaista. Sateenkaariperheisiin suhtautuminen näyttäytyi yleisellä tasolla varsin positiivisena ja perheet olivat yksi perhemuoto muiden joukossa.

Opinnäytetyössään Ida Brandelin ja Anni Huisko (Brandelin & Huisko 2020) tutkivat sitä millaisia näkemyksiä varhaiskasvattajilla on siitä, kuinka varhaiskasvatuksessa huomioidaan sateenkaariperheiden osallisuutta sekä erityistarpeita. Opinnäytetyö oli toteutettu kvantitatiivisena kyselytutkimuksena kolmen eri Pilkepäiväkodin varhaiskasvattajille. Nostan tähän muutamia asioita, joita tuloksista selvisi. Tuloksista selvisi se, että monet työntekijät olivat kohdanneet sateenkaariperheitä työssään ja myös se, että heillä oli tietoa sateenkaariperheistä. Toisaalta selvisi myös se, että kaikilla varhaiskasvattajilla ei ollut mielestään tarpeeksi tietoa sateenkaariperheistä. Tärkeänä asiana nousi erityisesti se, että kasvattajat ottavat toimintaa suunnitellessaan huomioon perheen moninaisuuden esimerkiksi: lapsi voi tehdä useamman äitienpäivä kortin. Kaikkien perheiden vanhemmat tulisi osallistaa toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen ja tutkimuksessa kuitenkin yli puolet varhaiskasvattajista vastasi, että ei osannut vastata siihen saivatko vanhemmat mahdollisuuden vaikuttaa toimintaan.

Opinnäytetyössään Essi Henriksson (Henriksson 2010) on selvittänyt varhaiskasvattajien kokemuksia sateenkaariperheiden kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa. Aineistot hän on kerännyt yksilöllisillä teemahaastatteluilla kahdelta lastentarhanopettajalta sekä kahdelta lastenhoitajalta, jotka työskentelevät Helsingin kaupungin päiväkodeissa. Haastatteluissa selvisi, että työntekijät kokivat vuorovaikutuksen sateenkaariperheen kanssa sujuneen hyvin jo alusta asti. Haastateltavat toivat esiin myös sen, että myös sateenkaariperheeseen tulee suhtautua luonnollisesti ja neutraalilla asenteella. Haastateltavien mukaan, sateenkaariperheistä ei ollut jaettua mitään tietoa tai järjestetty koulutusta. Työpaikoilta puuttuivat myös esitteet ja kirjat, joihin olisi voinut tutustua. Työntekijöillä

ei myöskään oikein ollut tietoa, mistä mahdollista tietoa sateenkaariperheistä olisi löytynyt.

Tutkimuksessaan Aarnio, Kallinen, Kylmä, Solantaus ja Rotkirch (Aarnio, Kallinen, Kylmä, Solantaus & Rotkirch 2017) ovat tutkineet sateenkaariperheiden lasten ja nuorten hyvinvointia sekä heidän kokemuksiaan sateenkaariperheessä elämisestä. Tutkimuksessa oli haastateltu eri ikäisiä lapsia ja nuoria, sekä myös heidän vanhempiaan. Tutkimuksen tuloksissa selvisi, että 10–18-vuotiaille tehtyjen haastattelututkimusten perusteella, he näyttäisivät voivan hyvin niin sosiaalisesti, psyykkisesti kuin fyysisestikin kun verrataan tuloksia muihin samankäisiin suomalaisiin lapsiin ja nuoriin. Tutkimuksen tuloksia oli verrattu Kouluterveyskyselyyn, suomalaiseen nuorten hyvinvointitutkimukseen ja 10–12-vuotiaiden lasten tuloksia vielä viidesluokkalaisten Kouluterveyskyselyn pilottiaineistoon. Tutkimuksesta haluan nostaa esiin myös sen, että suurin osa 7–18-vuotiaista lapsista ja nuorista toi esiin positiivisia asioita sateenkaariperheessä elämisestä tai kuvaili sitä ”ihan tavalliseksi”. Ainoa asia minkä lapset ja nuoret ovat nostaneet negatiivisena esiin sateenkaariperheessä elämisestä on sateenkaariperheeseen liittyvä kiusaaminen ja syrjintä. Ja toiveena on tuotukin esiin se, että ympäristön asenteet kehittyisivät myönteisemmiksi.

6 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimustehtävä

Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esiin niitä eri tekijöitä, jotka ovat merkityksellisiä, kun työntekijä kohtaa sateenkaariperheen. Tutkimuskysymykseni on:

1. Millaisilla tekijöillä on merkitystä, kun työntekijä kohtaa sateenkaariperheen?

7 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

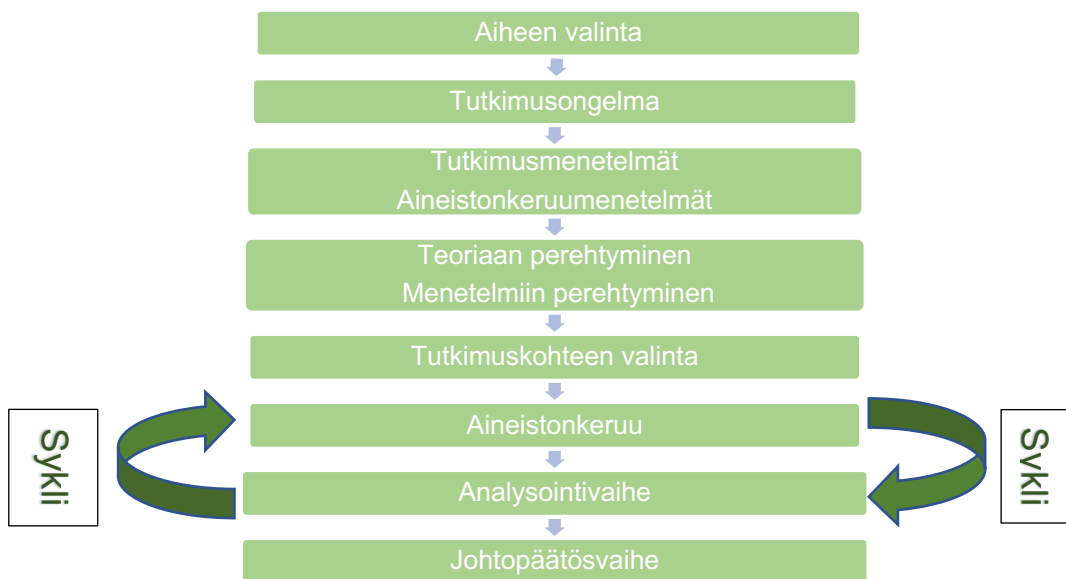
7.1 Laadullinen tutkimus

Tämä opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Opinnäytetyön aineistona käytettiin aiemmin tehtyjä tutkimuksia, jotka ovat tekstimuodossa. Aiheesta haluttiin saada lisää ymmärrystä, jonka vuoksi laadullinen tutkimus soveltui hyvin tämän opinnäytetyön menetelmäksi. Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen avulla pyritään kuvamaan todellista elämää (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157). Laadullisen tutkimuksen avulla voidaan ymmärtää se, mistä tutkittavassa ilmiössä on kyse. Siinä tarkastellaan sosiaalista, ihmisten välistä merkity maailmaa. Tämän myötä mahdollistuvat ilmiötä selittävien teorioiden, hypoteesien sekä oletuksien kehittäminen siitä, kuinka ilmiö toimii. Laadullisella tutkimuksella on suuri merkitys, kun puhutaan tutkittavan ilmiön ymmärtämisestä ja sen myötä ilmiön käsitteellistämisestä. Tutkittavan aiheen totuuden löytäminen ei ole laadullisen tutkimuksen tavoitteena. (Kananen, 2015, 71; Vilkkä 2015, 118, 120.) Tavoitteena on ennemmin tosiasioiden paljastaminen tai löytäminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157).

Kaikkia asioita ei voida tulkita luvuilla ja esimerkiksi ihmisten asenteita ja kokemuksia on todella hankala kuvata muutoin kuin laadullisen tutkimuksen avulla eli tekstimuodossa. Tästä johtuen kvalitatiivinen tutkimus on usein parempi, kuin kvantitatiivinen tutkimus. Laadullista kuvausta ilmiöstä käytetään myös tilanteissa, joissa pyritään ymmärtämään kokonaisvaltaisesti erilaisia prosesseja. Eri tutkimusmenetelmiä on mahdollista käyttää rinnakkain tai peräkkäin tutkimusta tehdessä. Tämä tarkoittaa sitä, että määrällisen tutkimuksen tuloksia on mahdollista täydentää laadullisella tutkimuksella tai, että määrällinen tutkimus on mahdollista tehdä laadullisen tutkimuksen jälkeen. (Kananen 2015, 71.)

Tutkimusprosessina laadullisen tutkimuksen vaiheet Kuva 2, etenevät yleistä tutkimusprosessia mukaillen. Tästä poikkeuksena kuitenkin on sykli, joka tapahtuu aineistonkeruu ja analysointivaiheessa. Tutkijan ei ole mahdollista etukäteen määrittellä kokoamansa aineiston määrää, jonka vuoksi aineiston määrä

ratkeaa saturaation eli aineiston kylläntymisen kautta. Kylläntyminen kuitenkin vaatii sen, että aineistoa kerätään niin paljon ja sen keruuseen käytetään niin paljon aikaa, että tutkimusongelma saadaan ratkaistuksi. Ymmärryksen saamiseksi, tutkija pyrkii keräämään niin kattavan ja laajan aineiston kuin mahdollista. Kun ratkaisu löytyy, niin aineistonkeruu päättyy, koska uudella aineistolla ei enää saada uutta ymmärrystä aiheeseen liittyen. (Kananen 2015, 128.)

Kuva 2. Laadullisen tutkimuksen prosessi Kanasta mukailten (Kananen 2015, 128.)

7.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Tämä opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsauksen valitsin metodiksi siitä syystä, koska näin sain koottua yhteen tietoa niistä tutkimuksista, jotka on aiemmin tehty aiheeseeni liittyen ja tätä kautta sain myös uutta tietoa itselleni ammatillisesti ajatellen. Aihe myös kiinnosti minua ja sen vuoksi halusin etsiä tietoa siitä, mitä aiheesta on aiemmin kerrottu ja tutkittu. Kirjallisuuskatsauksen katsotaan olevan sekä metodi, että tutkimustekniikka, jossa tehdään tutkimusta aiemmin tehdyistä tutkimuksista. Kirjallisuuskatsauksessa siis kootaan yhteen aiemmin tehtyjen tutkimusten tuloksia, joiden pohjalta taas voidaan tehdä uusia tutkimustuloksia, jotka puolestaan ovat perustana taas uusille tutkimustuloksille. (Salminen 2011, 4.) Tärkeimpänä tehtävänä

kirjallisuuskatsaukselle on tieteenalan teoreettisen käsitteistön ja ymmärryksen kehittäminen, olemassa olevan teorian arvioiminen tai teorian kehittäminen. Aiheen tai asian kokonaiskuvan luomiseksi, tutkijan on mahdollista käyttää apunaan kirjallisuuskatsausta. (Suhonen, Axelin & Stolt 2016, 7.)

Koska kirjallisuuskatsaus on metodi, niin sen tulee täyttää ne yleiset vaatimukset, joita tiede metodille asettaa. Metodille on asetettu muun muassa seuraavanlaisia vaatimuksia: objektiivisuus, julkisuus, itsekorjautuvuus ja kriittisyys. Tulosten on oltava kaikkien nähtävillä ja kriittisesti arvioitavissa, tiedeyhteisön taholta. Puhuttaessa itsekorjaavuudesta, puhutaan siitä, että tekemällä uusia tutkimuksia, voidaan poistaa tehdyssä tutkimuksessa ilmenneet puutteellisuudet ja virheet. Tutkittavan kohteen ominaisuuksiin eivät vaikuta auktoriteetit tai tutkijan mielipide. (Salminen 2011, 1.)

Yleiskatsaukseksi voidaan luonnehtia kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, joka on yksi yleisimpiä käytettyjä kirjallisuuskatsauksen muotoja. Kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen eivät kuulu tarkat ja tiukat säännöt, eikä metodisilla säännöillä ole vaikutusta aineiston valintaan ja käytetyt aineistot ovat laajoja. Tästä huolimatta, tutkittavaa ilmiötä on mahdollista kuvata laajasti ja tarpeen mukaan myös ominaisuuksien luokittelu on mahdollista. Systemaattiseen katsaukseen tai meta-analyysiin verrattuna, kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymykset ovat väljempää. (Salminen 2011, 6.)

7.3 Aineiston hankinta

Aineistoksi kirjallisuuskatsaukseen valikoituvat yleensä alkuperäiset tutkimukset. Tietokanta hakujen tekemistä varten tutkijan täytyy miettiä hakusanat ja hakulausekkeet, joilla hän alkaa hakuja suorittaa. Hakusanat muodostuvat niistä keskeisistä käsitteistä, jotka tutkija itse on aiheensa kannalta määritellyt. Myös kirjaston informaattikkojen asiantuntemuksen ja tietokantojen asiasanahakujen kautta voi saada apua hakusanojen ja lausekkeiden etsimiseen. (Niela- Vilen & Hamari 2016, 25–26.)

Tietokantahakuun kuuluu olennaisesti vaihe, jossa muodostetaan aineiston mukaanotto- ja poissulkukriteerit. Kun nämä kriteerit ovat tarpeeksi kattavat ja pätevät, niin ne auttavat tutkijaa tunnistamaan aiheeseen liittyvän oikeanlaisen kirjallisuuden ja samalla myös vähentävät mahdollisuutta siihen, että katsaus olisi puutteellinen tai virheellinen. Mukaanotto- ja poissulkukriteereillä myös varmistetaan se, että katsaus etenee oikeaan suuntaan. (Niela- Vilen & Hamari, 26.)

Lähdin ensin suorittamaan koe hakuja Finnan ulkomaisten artikkeleiden haulla sekä Google scholarista. Hakusanoja ja hakusanojen yhdistelmiä, joilla hakuja lähdettiin tekemään, olivat esimerkiksi: early childhood education, early childhood educator, rainbow family, family diversity, experience, LGBT family, gay family, sateenkaariperheet, moninaisuus. Mukaan valittujen aineistojen löytämiseen käytetyt hakusanat näkyvät taulukosta 2. Suomalaisia tutkimuksia ei löytynyt, mutta aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä on tehty aiemmin. Kaikki tutkimukseeni valikoidut aineistot ovat englanninkielisiä. Vaikka aineistoa ei löytynyt suomeksi, päätin silti jatkaa valitsemani aiheen parissa, koska aihe kiinnosti minua ja en sen vuoksi halunnut muuttaa sitä. Kaikki valikoidut aineistot olivat tutkimuksia. Aineiston neljässä artikkelissa esiintyi samoja tutkijoita, jolla olisi saattanut olla vaikutusta tutkimukseni tuloksiin. Päätin kuitenkin ottaa nämä artikkelit mukaan tutkimukseeni, koska tutkimuksia aiheeseeni liittyen on rajoitetusti olemassa ja näissä kaikissa tutkimuksissa oli mukana myös muita tutkijoita.

Taulukosta 1 selviää tutkimusten sisäänotto ja poissulkukriteerit. Opinnäytetyön suunnitelman loppuvaiheessa osallistuin Karelian kirjaston järjestämään tiedonhankinta- koulutukseen. Artikkeleita suoraan varhaiskasvatukseen liittyen ei ole paljoa ja ulkomailla varhaiskasvatus järjestelmä on erilainen kuin meillä Suomessa. Tämän vuoksi otin mukaan myös tutkimuksia, joissa oli selvitetty päiväkodin johtajien sekä Sosiaali- ja kasvatus alan opiskelijoiden kokemuksia sateenkaariperheiden kohtaamisesta ja työskentelemisestä heidän kanssaan. Koen, että näin saan hieman laajempaa kuvaa siitä, miten eri työntekijät sekä opiskelijat kokevat sateenkaariperheiden kanssa työskentelemisen ja mitkä eri tekijät heidän mielestään vaikuttavat sateenkaariperheiden kanssa työskentelemiseen.

Sisäänotto kriteerit	Pois jättämisen kriteerit
Vuosilta 2012–2022	Vanhempi kuin 2012
Ilmainen	Maksullinen
Kielenä englanti tai suomi	Muut kielet
Kokonaan saatavilla	Ei kokonaan saatavilla
Työntekijöiden näkökulmasta	Muiden kuin työntekijöiden näkökulmasta

TAULUKKO 1. Sisäänotto ja poissulku kriteerit

Tutkimukseen valitsin artikkelit niin, että kävin tutkimukset läpi lukemalla niiden otsikot ja jos otsikko vaikutti aiheeseeni sopivalta, niin luin niistä abstraktin, jonka perusteella päätin, soveltuuko kyseinen artikkeli tutkimukseeni vai ei. Tämän jälkeen silmäilin vielä tutkimuksen läpi tarkemmin ja varmistin, että se soveltuu tutkimukseeni. Taulukosta 2 selviää hakusanat, tulokset ja mukaan valikoituneiden artikkelien määrä. Hakuja suoritin loppuvuoden 2021 ja alkuvuoden 2022 aikana. Tutkimusartikkeleita tutkimukseeni valikoitui yhteensä kahdeksan kappaletta. Koen määrän itse ihan hyväksi, koska tutkimuksissa on käsitelty eri työntekijöiden ja opiskelijoiden kokemuksia, joista saan koottua kokonaiskuva. Tutkimuksia oli myös haastavaa löytää, jonka vuoksi olen tyytyväinen löytämäni aineistoon. Haasteita aiheuttivat vaikeudet keksiä hakusanoja, joilla löytää aineistoa sekä myös se, että tutkimuksia ei näyttänyt muutenkaan olevan paljon saatavilla. Osa saatavilla olleista tutkimuksista oli myös vanhoja, jonka vuoksi en halunnut ottaa niitä tutkimukseeni. Maksullisia tutkimuksia en myöskään ottanut aineistoksi tutkimukseeni.

Tietokanta	Hakusana	Tulokset	Mukaan otettu
Karelia Finna ulkomaalaiset artikkelit	"early childhood education" AND LGBT family	64	2
Google Scholar	"early childhood education" AND "gay family"	44	1
Google Scholar	"Gay and les- bian families" AND ECE	131	3
Google Scholar	"LGBT family" AND "ECE"	13	2

TAULUKKO 2. Tietokantahaku- ja tulokset

Kuvaan aineiston tarkemmin liitteenä (LIITE 1) olevassa taulukossa. Tutkimukset ovat vuosilta 2012–2022. Karelia Finnan ulkomaisten artikkeleiden haulla löysin tutkimukseeni seuraavat kaksi artikkelia:

Cherringtonin, Cooperin ja Shukerin (Cherrington, Cooper & Shuker 2020) "Beyond invisibility: early childhood teachers' inclusion of rainbow families".

Cloughessyn ja Waniganayaken (Cloughessy ja Waniganayake 2015) "Raised Eyebrows": Working with Lesbian-Parented Families — Experiences of Child-care Centre Directors in Australia".

Google Scholarista löysin tutkimukseeni seuraavat kuusi artikkelia:

Churchin, Hedgen, Averettin ja Ballardin (Averett, Ballard, Church & Hegde 2018) "Early childhood administrators attitudes and experiences in working with gay- and lesbian parented families".

Berenin (Beren 2013) "Gay and Lesbian Families in the Early Childhood Classroom: Evaluation on an Online Professional Development Course"

Averettin ja Hedgen (Averett & Hegde 2012) "School social work and early childhood student's attitudes toward gay and lesbian families"

Averettin, Churchin & Hedgen (Averett, Church & Hegde 2021), Early childhood administrators use of and beliefs about inclusive practices for gay and lesbian families.

Kinter-Duffyn, Vardellin, Lowerin ja Cassidyn (Cassidy, Kinter-Duffy, Lower & Vardell 2012) "The Changers and the Changed": Preparing Early Childhood Teachers to Work with Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Families"

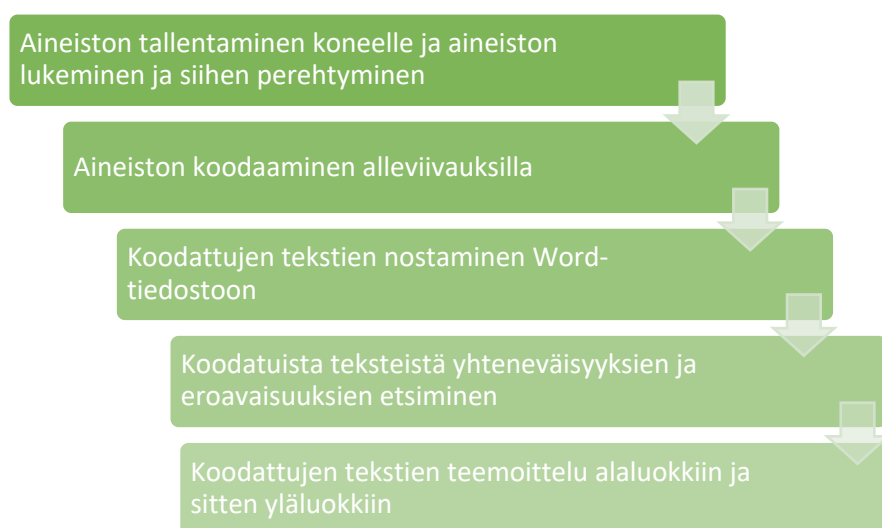
Averett, Deese, Hegden & Parket Whiten (Averett, Deese, Hedge & Parket White 2013) "Examining Preschool teachers' attitudes, comfort, action orientation and preparation to work with children reared by gay and lesbian parents"

7.4 Aineiston analyysi

Aineiston analyysi ja synteesi vaiheessa tutkimusten tuloksia järjestellään ja niistä tehdään yhteenvetoa. Tutkimuksen yhteenveto suositellaan tehtäväksi taulukkoon, jolla pyritään siihen, että tutkijalle muodostuu aineistosta ymmärrys ja kokonaiskuva. Tutkimuksista pyritään löytämään niitä yhdistävät ja erottavat tekijät, joita sitten vertaillaan ja ryhmitellään ja lopuksi näitä tuloksia tulkitaan. Tulosten kirjoittaminen ja tulkitseminen tapahtuu niin, että niistä muodostaa kokonaisuus, joka lisää ymmärrystä aiheeseen liittyen. Alkuperäistutkimusten tulososan ja johtopäätösten lukeminen on erityisen tärkeää. (Niela-Vilen & Hamari 2016, 30–31.)

Teemoittelulla tarkoitetaan tutkimusongelman kannalta olennaisten teemojen löytämistä aineistosta. Teemoittelu kuuluu laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmiin ja se on myös yksi sisällönanalyysin muoto. Teemoittelun

tekemisessä kuuluu tuoda esiin sellaisia usein esiintyviä tekijöitä ja asiakokonaisuuksia, jotka ovat olennaisia tutkimustehtävää ajatellen. Aineiston teemojen mukainen järjestäminen tapahtuu niin, että kunkin teeman alle kootaan ne kohdat, joissa kyseisestä teemasta on puhuttu. Teemoittelua voi tehdä esimerkiksi tekstinkäsittelyohjelman ”leikkaa-liimaa” toiminnon avulla. (Juhila 2021; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Kuvassa 3 tuon esiin opinnäytetyön analyysin eli teemoittelun vaiheet mukailen niitä Tuomi & Sarajärven sisällönanalyysin vaiheisiin.

Kuva 3. Opinnäytetyön aineiston analyysi mukailen Tuomi & Sarajärven sisällönanalyysin vaiheita (Tuomi & Sarajärvi 2018, 176.)

Kun tutkimusraportissa käsitellään esiin nousseita teemoja, niin tässä yhteydessä on mahdollista käyttää aineisto sitaatteja. Sitaattien käyttämisellä pyritään havainnollistamaan teemoittelua sekä myös näyttämään lukijalle, miltä pohjalta tutkija on teemoittelun tehnyt. Vaikka sitaateilla raporttiin saataisiinkin lisää pituutta, niin se ei saa olla syy niiden käyttämiseen. Sitaattien käyttämistä tulee aina harkita ja käyttää niitä vain sellaisissa kohdissa, joissa niiden käyttö on tarpeellista. (Juhila 2021; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Valitsin aineiston analysointi menetelmäksi teemoittelun, koska sitä kautta sain nostettua esiin teemoja, jotka toistuivat valitsemisani tutkimuksissa. Samalla löysin myös eri teemoihin liittyviä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia.

Ensin tallensin tutkimusartikkelit tietokoneelle PDF-muotoon. Tämän jälkeen aloin lukemaan niitä tarkemmin läpi ja aloin tekemään niihin merkintöjä alleviivauksilla. Aineistosta alkoi näin löytymään yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Näitä alleviivattuja kohtia aloin nostamaan word- tiedostoon ja aloin nimeämään teemoja sen mukaan, mitä ne käsittelivät esimerkiksi: koulutus ja alateemana puutteellinen koulutus. Jokaiseen teemaan löytyi asiaa useammasta eri tutkimuksesta. Teemoista ensin muodostui alateemat ja näistä yläteemat. Kävin aineistot läpi useaan kertaan, kunnes minusta tuntui, että sieltä ei nouse enää mitään uutta asiaa esille. Kun olin käynyt aineistot läpi, rupesin kääntämään teemojen alle nostamiani asioita vielä tarkemmin suomeksi. Olin tietenkin jo koko analyysin teon aikana kääntänyt aineistoa ja varsinkin niitä asioita, joita olin sieltä esiin nostanut. Tämä vei aikaa, kun piti olla tarkka, että kääntäessäni tekstiä, sen merkitys ei muutu. Nostin aineistoistani tuloksiin myös suoria lainauksia, koska minusta ne kertovat hyvin ja avaavan enemmän sitä, mitä kyseiseen teemaan liittyvästä asiasta on sanottu. Taulukossa 3 tuon esiin muutamia esimerkkejä siitä, kuinka olen teemoittelun tehnyt.

Tutkimuksessa esiintynyt ilmaisu	Alateema	Pääteema
“The results showed that only two of the teachers had received any training on this topic during their teacher-training program, and only one had received training through a professional development course. Still, 18 teachers indicated that they had gay and lesbian parents in their classroom” (Beren 2013).	Puutteellinen koulutus	Työntekijöiden koulutus
“The finding that only 28.4% of respondents agreed or strongly agreed that they had resources that support children from lesbian, bisexual or transgender-headed families” (Cherrington, Cooper & Shuker 2020).	Resurssien ja työmenetelmien puuttuminen	Resurssit ja työmenetelmät
“In fact, 45% of respondents strongly or somewhat agreed with the survey question that stated, ‘I believe homosexuality is a sin and it goes against my religious beliefs.’ (Averett, Ballard, Church & Hegde 2018.)	Työntekijän henkilökohtaisen vakaumuksen merkitys	Työntekijän henkilökohtaiset asiat

“Just over three-quarters (75.6%) of respondents reported that they never or rarely worked with gay or lesbian-headed families, while only 7.6% reported that they always worked with these families.” (Cherrington, Cooper & Shuker 2020)	Perheiden huomioiminen	Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö
“Overall, participants held positive attitudes towards lesbians and gay men” (Averett, Ballard, Church & Hegde 2018)	Erilaisen tunteiden ja asenteiden merkitys	Erilaisia tunteita ja asenteita

Taulukko 3. Esimerkki teemoittelusta

Aineiston analyysi onnistui mielestäni ihan hyvin, koska sain käytyä kaikki aineistot läpi moneen kertaan ja aineistosta myös nousi asioita teemojen alle. Ja näiden teemojen avulla sain vastauksia tutkimuskysymykseen. Kattavampi aineisto olisi kuitenkin varmasti antanut vielä enemmän ja laajemmin vastauksia tutkimuskysymykseen. Aineiston rajallisuus myös vaikuttaa siihen, että tulokset eivät ole yleispäteviä, mutta antavat kuitenkin suuntaa sille millaisten asioiden voidaan katsoa olevan merkityksellisiä, kun kohdataan sateenkaariperheitä.

8 Tulokset

8.1 Resurssit ja työmenetelmät

Alateemaksi tähän teemaan nousi oikeanlaisten resurssien ja työmenetelmien puuttuminen työyhteisöistä. Vastaajista vain 28,4% oli samaa mieltä tai vahvasti samaa mieltä siitä, että heillä on työpaikallaan resursseja, joilla tukea sateenkaariperheiden lapsia. (Cherrington, Cooper & Shuker 2020). Lisäkoulutuksen lisäksi varhaiskasvatuksen opettajat toivoivat, että koulun rehtorit antaisivat ohjeita, kuinka lesbo- ja homoperheitä keskustellaan. He halusivat, että koulun rehtorit määrittelevät, kuinka aiheeseen suhtaudutaan heidän koulussaan ja päättävät, millaisia aiheeseen liittyviä kirjoja luokassa voisi olla. He haluavat myös vinkkejä ja ehdotuksia siihen, kuinka vastata pienten lasten kysymyksiin aiheeseen liittyen. (Beren 2013.)

Opettajat tunsivat, että heillä ei ole selviä aiheeseen liittyviä ohjeistuksia, työmenetelmiä ja strategioita, jotka puolestaan saivat heidät tuntemaan olonsa epä-mukavaksi. Kaikkein eniten vastaajat kuitenkin halusivat työmenetelmiä, joiden avulla he voisivat olla osallistavia ja toivottaa perheet tervetulleeksi, ilman että he erityisesti keskustelisivat aiheesta lasten kanssa opetuksen aikana. (Beren 2013.) Tutkimuksessa selvisi, että keskuksissa, jotka osallistuivat tähän tutkimukseen, oli puutetta lesbojen asioihin liittyvistä sopivista resursseista, ohjelmista ja keskusteluista (Cloughessy ja Waniganayake 2015).

Perheiden moninaisuudesta opettamiseen 98 % eli 59 vastaajaa oli käyttänyt kirjoja. 60 % vastaajista kuitenkin vastasi, että nämä kirjat eivät kertoneet saateenkaariperheistä. (Cloughessy ja Waniganayake 2015.) Tuloksista selvisi, että mitä valmistautuneempi ja koulutetumpi vastaaja oli aiheeseen liittyen, niin sitä mukavampi heidän oli työskennellä homojen ja lesbojen kanssa ja sitä osallistavampia ohjelmia he käyttivät keskuksissaan. (Averett, Ballard, Church & Hegde 2018.) Tuloksista selvisi, että jotkut vastaajat kertoivat, että he haluaisivat suosituksia aiheeseen liittyvistä kuvakirjoista, kun toiset taas tunsivat epämukavuutta tuoda luokkaan mitään kirjoja, ellei rehtori tai hallinto hyväksy niitä (Beren 2013).

Keskuksissa oli käytetty vähiten strategioita 7 `Olen tarjonnut työntekijöille koulutusta homo- ja lesboperheisiin liittyen` ja 8 `Keskuksellani on homo- ja lesboperheistä kertovia materiaaleja` (esitteitä, nettisivut, kuvia, osallistavaa puhetta jne). (Averett, Ballard, Church & Hegde 2018)

Tuloksista selvisi että, vain 28 rehtoria oli vastannut kysymykseen siitä, että käytetäänkö heillä materiaaleja, joissa homo- ja lesboperheet on huomioitu. Suurin osa vastauksista oli laitettu "Ei" kategoriaan ja vain 6:sta vastausta 28:sta kertoi, että heillä käytettiin materiaaleja, jossa homot- ja lesbot on otettu huomioon. (Averett, Church & Hegde 2021.)

8.2 Työntekijöiden koulutus

Tämän aiheen alateemaksi nousi työntekijöiden puutteellinen koulutus sateenkaariperheisiin liittyen. Cloughessyn ja Waniganayaken (2015) tutkimuksen tuloksista selvisi, että kun vastaajia pyydettiin miettimään, kuinka heidän koulutuksenansa oli valmistanut heitä työskentelemään sateenkaariperheiden kanssa, niin lähes puolet heistä vastasi (46 %, n. 23), että he eivät kokeneet olevansa riittävän valmistautuneita. Tutkimuksessa selvisi myös, että varhaiskasvatuksen opintojen aikainen ja sen jälkeinen koulutus oli riittämätöntä, auttaakseen työntekijöitä kohtaamaan lesbo perheiden ongelmia.

Averett, Ballard, Church & Hegde (2018) tutkimuksessa selvisi, että kaikki johtajat eivät johdonmukaisesti saa tarvittavaa koulutusta ja valmistautumista homo- ja lesboperheiden kanssa työskentelemiseen. Usein vastaajat kommentoivatkin, että lisäkoulutus aiheesta olisi tervetullutta ja haluttua. Vaikka homo- ja lesbo perheiden hyväksyntä yhteiskunnassa on kasvanut, niin tästä huolimatta monet varhaiskasvatuksen työntekijät eivät koe omaavansa tarvittavaa tietoa- ja taitoja työskennelläkseen näiden perheiden kanssa.

Tuloksista selvisi, että vain kaksi opettajaa oli saanut aiheeseen liittyvää koulutusta opiskelujensa aikana ja vain yksi oli saanut koulutusta ammattilaisille järjestetyn kurssin kautta. Tästä huolimatta, 18 opettajaa ilmoitti, että heillä on luokassaan homo- ja lesbo perheitä. Yleinen mielipide opettajien keskuudessa oli, että he haluavat lisää koulutusta liittyen homo- ja lesbo perheisiin. (Beren 2013.)

Opettajille, joille sateenkaariperhe aiheen tuominen osaksi omaa opetusta on vaivaannuttavaa, voivat sanoa, että he eivät ole saaneet aiheeseen liittyvää koulutusta opiskelujensa aikana. Tämä on myös syynä, miksi nämä opettajat eivät koe aihetta tärkeäksi tai merkitykselliseksi heidän omassa opetuksessaan (Cherrington, Cooper & Shuker 2020). Tutkimuksessa selvisi, että koulun sosi-aaliryöön opiskelijat kertoivat olevansa enemmän valmistautuneita kohtaamaan homo- ja lesboperheisiin liittyviä ongelmia kuin koulutuksessa olevat ja jo valmistuneet opettajat. (Averett & Hegde 2012). Vastaajat toivat esiin sen, että

koulutusta ei ole ollut saatavilla tai he eivät olleet siitä tietoisia (Averett, Hedge & Church 2021).

Yli 50 % opettajista, jotka olivat havainneet lasten käyttävän loukkaavaa kieltä tai leikkivän sukupuoliroolin ulkopuolella, osoittivat että nämä havainnot eivät olleet ensisijainen syy heidän halulleensa saada koulutusta. Ennemminkin, he mainitsivat haluavansa koulutusta, koska heistä oli epämukavaa puhua aiheesta. (Beren 2013.)

Tuloksista selvisi, että on opettajia molemmista ääripäistä: toiset ovat hyvinkin valmistautuneita työskentelemään homo- ja lesboperheiden kanssa kaikista näkökulmista katsottuna, mukaan luettuna heidän herkkyytensä ja ammattitaitoisuutensa homo- ja lesboperheitä kohtaan, kun taas toiset eivät ole (Hedge, Averett, Parket White & Deese 2014).

8.3 Erilaisia tunteita ja asenteita

Tähän aiheen alakäsitteeksi nousi erilaisten tunteiden ja asenteiden merkitys. Kun kyselyn vastauksista yhdistetään vahvasti samaa mieltä ja samaa mieltä tulokset (84,9 %) vastaajista oli sitä mieltä, että he eivät koe vaikeuksia homo- ja lesboperheiden tukemissa ja (93,8 %) vastaajista puolestaan on vastannut, että heidän tiimissään ei ole koettu homofobista käytöstä edellisen 6kk aikana (Cherrington, Cooper & Shuker 2020.) Tuloksista selvisi, että mitä valmistautuneempia ja koulutetumpia vastaajat olivat homo- ja lesboperheisiin liittyen, niin sen mukavammaksi he tunsivat olonsa näiden perheiden kanssa työskennellessään. Tämä vaikutti myös siihen, että he käyttivät enemmän perheitä osallistavia käytäntöjä keskuksissaan. (Averett, Ballard, Church & Hegde 2018.)

Kaiken kaikkiaan vastaajilla oli positiivinen asenne lesboja- ja homoja kohtaan (Averett, Ballard, Church & Hegde 2018). Koulun sosiaalityön opiskelija ja opettaja opiskelijoilla ja valmistuneilla opettajilla oli positiivinen asenne homoseksuaalisuutta kohtaan (Averett & Hegde 2012). Julkisen ja yksityisen koulun opettajilla oli positiivinen asenne homoseksuaalisuutta kohtaan (Averett, Deese,

Hedge & Parket White 2013). Kysely osoitti, että mitä valmistautuneempi tai koulutetumpi vastaaja oli homo- ja lesboperhe aiheeseen liittyen, niin sitä mukavampi hänen oli työskennellä homo- ja lesboperheiden kanssa (Averett, Ballard, Church & Hegde 2018; Averett & Hegde 2012). Opiskelijat, joilla oli positiivinen suhtautuminen homoseksuaalisuutta kohtaan, olivat myös valmiita tekemään asioita auttaakseen lapsia sekä homo- ja lesbovanhempia tuntemaan itsensä osalliseksi ja tervetulleeksi koulussaan (Averett & Hegde 2012).

Vaikka homo- ja lesboperheiden hyväksyminen on lisääntynyt, opettajat eivät aina ole mukavuus alueellaan työskennellessään homo- ja lesbo vanhempien kanssa tai jos he eivät ole aktiivisesti tekemisessä aiheen kanssa, niin se voi vaikuttaa siihen, kuinka he kohtaavat nämä perheet (Averett, Deese, Hegde & Parket White 2013.) Monet opettajat vastasivat, että aiheena homo- ja lesboperheet aiheuttavat jonkin verran epämukavuutta tai huomattavaa epämukavuutta. Epämukavuudelle oli nimetty kuusi tekijää: usko, vähäinen koulutus, huoli oman työn säilymisestä, uskomus, että lapset ovat liian nuoria ja huoli, että toiset vanhemmat eivät hyväksy. Epämukavuus ei niinkään liittynyt henkilökohtaisiin tunteisiin tai uskontoon vaan enemmän puutteelliseen koulutukseen aiheeseen liittyen. (Beren 2013.)

Yksi opiskelijoista ilmaisi huoltaan hänen omista ristiriitaisista ajatuksistaan:

”Kuinka minä säilytän omat uskomukseni, mutta, että samanaikaisesti en juurruttaisi niitä lapsille ja myös hyväksyn lapset sellaisina kuin he ovat? Se on ollut minulle vaikeinta.” (Averett, Church & Hegde 2021.)

Haastatteluissa tuotiin esiin `kohotetut kulmakarvat`, kun lesbo- perheistä puhuttiin. Esimerkkinä tuotiin esiin tilanne, jossa johtaja oli maininnut, että keskkukseen tulee lapsi, jolla on kaksi äitiä. Tässä tilanteessa niin työntekijät kuin muut vanhemmatkaan eivät olleet sanoneet mitään, mutta olivat vain kohottaneet kulmiaan. (Cloughessy ja Waniganayake 2015.)

Vaikka koulun sosiaalityöntekijät tunsivat olevansa valmistuneempia työskentelemään homo- ja lesbo vanhempien kanssa, heidän todellinen mukavuus

indeksinsä homo- ja lesboperheiden kanssa oli matalampi kuin varhaiskasvattajilla. Niin kuin kokonaistulokset osoittavat, positiiviset asenteet eivät suoraan osoita, että vastaajan olisi mukava työskennellä homojen- ja lesbojen kanssa. (Averett & Hegde 2012.) Kuitenkin mukavuus ei suoraan johda siihen, että osallistuja on aktiivisesti toimintaan suuntautunut. Tämän osoittaa se, että eivät kaikki positiivisella asenteella olevat välttämättä koe mukavuutta työskennellä homo- ja lesboperheiden kanssa. (Hedge, Averett, Parket White & Deese 2014.)

Tämän tutkimuksen myönteinen löytö oli, että jotkut johtajista tunsivat, että heidän pitää tarkastella heidän omaa heteroseksismiään ja ilmoittivat harkitsevansa keskuksensa käytäntöjä uudelleen, jotta he ottaisivat paremmin huomioon homo- ja lesboperheet (Averett, Hedge & Church 2021).

Tulokset osoittavat, että vastaajilla voi olla henkilökohtaisia ennakkoluuloja ja ahdasmielistä ajattelua, kun taas julkisesti ja ammatillisesti he väittävät olevansa suvaitsevaisia ja avomielisiä. Henkilökohtaisen ja ammatillisen näkökulman ero tuli toteen tilanteessa, jossa opiskelijan mielestä sateenkaariperheestä puhuttaisiin luokassa vain silloin, jos luokassa olisi sateenkaariperhe. Jotkut opiskelijoista tekivät selvän eron sille, millainen rooli opettajalla ja perheellä on aiheen käsittelemisen kannalta. Tuloksista ilmeni, että opiskelijat osoittivat jotain muutosta heidän asenteissaan ja ymmärryksessään kohdata sateenkaariperheisiin liittyviä haasteita, mutta kaiken kaikkiaan muutokset olivat enemmän ammatillisia kuin henkilökohtaisia. (Kinter-Duffy, Vardell, Lower & Cassidy, 2012.)

Jotkut opiskelijoista näkivät selvästi sateenkaariperheisiin liittyvät haasteet osana sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Monet muut määrittelivät ne perheen sisäisiksi asioiksi, joilla ei ole paikkaa luokahuoneessa, ellei luokkaan kuulu sateenkaariperhettä. Kuitenkin opiskelijat, jotka kaikkein eniten taistelivat ymmärtääkseen, hyväksyäkseen ja puolustaakseen sateenkaariperheitä ja heidän lapsiaan, osoittivat, että heidän henkilökohtaiset ja yhteisön uskonnolliset käsityksensä ja opetuksensa toimivat muurina heidän omalle muutokselleen. (Kinter-Duffy, Vardell, Lower & Cassidy, 2012.)

Jotkut opiskelijoista kertoivat, että kukaan heidän työpaikallaan ei tarjonnut taroituksellisesti sateenkaariperheille osallistavaa ympäristöä ja he tunsivat, että kollegat vastustaisivat heidän ponnistelujaan. Kun heitä pyydettiin pitämään jotain aktiviteettia, joka liittyisi sateenkaariperheisiin esimerkiksi: kirjan lukemista tai pelin pelaamista, monet opiskelijat osoittivat ahdistuneisuutta siihen, että ”kuinka hoidan tämän”. (Kinter-Duffy, Vardell, Lower & Cassidy, 2012.)

8.4 Työntekijän henkilökohtaiset asiat

Tässä alateemaksi nousi työntekijän henkilökohtaisen vakaumuksen merkitys. Ei-uskonnolliset vastaajat tunsivat enemmän myönteisiä asenteita homoja ja lesboja kohtaan kuin jonkin- verran uskonnolliset vastaajat. Kaiken kaikkiaan ei-uskonnollisilla vastaajilla oli positiivisempi asenne homoja ja lesboja kohtaan kuin jonkin verran ja todella uskonnollisilla vastaajilla. 45 % kyselyyn vastaajista oli vahvasti tai jonkin verran samaa mieltä kysymyksen kanssa, joka kuului ”uskon, että homoseksuaalisuus on synti ja se on vastoin minun uskonnollista vakaumustani”. (Averett, Ballard, Church & Hegde 2018.) Tutkimuksessa selvisi, että 19 vastausta 67:stä kuului teemaan, joka jakoi vastaajien mielipiteen siitä, että homoseksuaalisuus on syntiä (Averett, Church & Hedge 2021).

Monet opiskelijat toivat esiin huolen omasta uskonnollisesta vakaumuksestaan ja siitä, kuinka se saattaa vaikuttaa perheiden kohtaamiseen:

”Minulle haasteena voi olla uskonnollinen vakaumukseni. Tulee olemaan hankalaa hyväksyä sateenkaariperheet pääasiassa uskontoni takia.” (Averett, Church & Hedge 2021.)

Tuloksista selvisi, että todella uskonnollisilla vastaajilla oli vähemmän positiivinen asenne, he tunsivat vähemmän mukavuutta homo- ja lesbo perheiden kanssa työskennellessään ja käyttivät vähemmän osallistavia käytäntöjä keskuksissaan, kun verrattiin jonkin verran uskonnollisiin tai ei- uskonnollisiin kollegoihin. Koulutus ja valmistuneisuus homo- ja lesboperheiden parissa työskentelemiseen ei vaikuttanut johtajien asenteisiin homo- ja lesboperheitä kohtaan.

Sen sijaan heidän asenteisiinsa näytti vaikuttavat enemmän heidän uskonnollinen vakaumuksensa. (Averett, Ballard, Church & Hegde 2018).

Yksi opiskelijoista toi esiin, että hänen täytyy ponnistella hyväksyäkseen erilaiset seksuaaliset suuntautumiset:

”Uskonnollisesta vakaumuksestani johtuen, en aio sanoa, että olisi ok olla lesbo, bi, homo tai trans, mutta kun asia nousee esiin, aion sanoa, että ei ole oikein, että LHBT- ihmisiä syrjitään”. (Averett, Church & Hedge 2021.)

Hallitukseen sateenkaariperhe aiheeseen liittyviä ristiriitoja, monet opiskelijat pyrkivät jaottelemaan ammatillista ja henkilökohtaista minäänsä. Opiskelijat jakoivat yhteisen ajatuksen siitä, että näitä perheitä ei tulisi syrjiä. Vaikka he ajattelivatkin näin, niin heidän oma henkilökohtainen uskomuksensa kuitenkin oli, että pienille lapsille sateenkaariperhe ei välttämättä ole sovelias perhemuoto. (Cassidy, Kinter-Duffy, Lower & Vardell 2012.)

Todella uskonnollisten vastaajien ei ollut yhtä mukava työskennellä homojen- ja lesbojen kanssa ja he eivät tarjonneet yhtä osallistavia käytäntöjä, kuin jonkin verran tai ei uskonnolliset vastaajat (Church, Hegde, Averett & Ballard 2018). Keskustelu henkilökohtaisen ja ammatillisen minän välillä näytti olevan suoraan yhteydessä opiskelijoiden vahvaan uskonnolliseen vakaumukseen. Opiskelijat, jotka olivat uskonnoltaan vahvasti konservatiivisia, näyttivät tämän eron vahvemmin kuin ne, jotka olivat vähemmän vakaumuksellisia. (Kinter-Duffy, Vardell, Lower & Cassidy, 2012.)

8.5 Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö

Tähän aiheeseen alateemaksi nousi perheiden huomioiminen. Tutkimuksen tuloksista selvisi, että vastaajista 75,6 % vastasi, että he ovat harvoin tai eivät ole koskaan työskennelleet homo tai lesbo perheiden kanssa, kun vastaajista vain 7,6 % vastasi, että he ovat aina työskennelleet näiden perheiden kanssa. (Cher-rington, Cooper & Shuker 2020.) Tuloksista selvisi, että neljä viidesosaa eli 81,3

% vastaajista oli samaa mieltä tai vahvasti samaa mieltä kysymyksen ”Me kohtelemme kaikkia perheitä samoin, riippumatta heidän perhe rakenteestaan ja kokoonpanostaan” kanssa. Tämä puolestaan viittaa siihen, että yksipuolinen lähestymistapa on ristiriidassa monimuotoisuuden kanssa. (Cherrington, Cooper & Shuker 2020). Lesbo- vanhempien perheet on esitetty samanlaisina kuin heteroseksuaalisten vanhempien perheet ja keskuksissa on vähän tai ei ollekaan resursseja, ohjelmia ja politiikkaa, joka kuvastaisi juuri näitä perheitä (Cloughessy ja Waniganayake 2015).

Perheiden moninaisuudesta opettamiseen 98 % eli 59 vastaajaa oli käyttänyt kirjoja. 60 % vastaajista kuitenkin vastasi, että nämä kirjat eivät kertoneet sateenkaariperheistä. (Cloughessy ja Waniganayake 2015.) Kun vastaajia pyydettiin kertomaan esimerkkejä siitä, millaisia ongelmia he olivat kohdanneet moninaisuuteen liittyen, kolme näistä 234 esimerkistä koski erityisesti sateenkaariperheitä. Kaksi näistä esimerkeistä korosti, että opettajat eivät välttämättä olleet tietoisia perheen rakenteesta, jos vanhemmat ovat päättäneet olla jakamatta sitä opettajille. (Cherrington, Cooper & Shuker 2020.)

Johtajan antamat kommentit havainnollistavat niitä riskejä, joita voi liittyä mahdolliseen esiin tulemiseen hänen yhteisössään:

”Meidän yhteisössämme ei ole homo miehiä, piste. Me arvelemme, että jos yhteisö löytäisi heidät niin heidät hakattaisiin tai ajettaisiin ulos...ei ole yleisessä tiedossa, että alueella on biseksuaaleja, lesboja, homo miehiä tai trans perheitä, piste.” (Cloughessy ja Waniganayake 2015.)

Iso osa vastaajista (70 %) ei tunnistanut erilaisia perheryhmiä keskuksen käytännöistä. Kun tästä aiheesta keskusteltiin haastatteluiden aikana, vastaajat ilmaisivat näkemyksen, jossa lesbo vanhempien perheet ja heterovanhempien perheet nähtiin samanlaisina. Johtajat näyttivät ajattelevan, että ollakseen osallistavia lesbo vanhempien perheille, heidän tulisi vähentää huomioimasta tai jättää huomioimatta niitä eroja, joita eri perhe identiteettien välillä on. (Cloughessy ja Waniganayake 2015.) Homo- ja lesboperheitä koskevia käytäntöjä ei koettu

tarpeellisiksi, jos keskuksessa ei tällä hetkellä ollut tai ei ollut aiemmin ollut lesbo- ja homovanhempia ja heidän lapsiaan (Averett, Church & Hedge 2021).

Tutkimuksen tuloksissa monet opiskelijat toivat esiin, että eivät ole keskustelleet sateenkaariperheistä aiemmin. Yksi opiskelija kertoi:

”Meidän yhteisössämme se ei ole näkyvässä, tiedäthän, se on vähän niin kuin heidät olisi piilotettu kaappiin”. (Cassidy, Kinter-Duffy, Lower & Vardell 2012.)

Muutamalle opiskelijalle asia ei ollut salaisuus ainoastaan heidän yhteisössään, mutta myös heidän perheissään. Opiskelija ilmaisi asian:

”Ollakseni rehellinen, en ole kertonut vanhemmille millaiselle kurssille osallistun”. (Cassidy, Kinter-Duffy, Lower & Vardell 2012.)

Kun johtajilta kysyttiin, ovat he tietoisia homo- ja lesbo perheistä keskuksissaan, 61,6 % vastasi, että heillä ollut ollut ainakin yksi lesbo- ja homoperheen lapsi. 17,2 % vastasi, että heillä ei ole ikinä ollut homo- ja lesboperheitä ja 21,2 % vastasi, että ei ollut varma asiasta. Muutama vastaaja n=6 vastasivat, että heillä on joskus ollut homo- ja lesboperheitä, mutta tällä hetkellä ei ole. (Church, Hedge, Averett & Ballard 2018.)

Todella paljon samaa mieltä oltiin ilmauksen kanssa, joka kuului: ”opetussuunnitelma, jonka me suunnittelemme tunnustaa ja kuvastaa yhteisömme kaikkien perheiden ainutlaatuisia ominaisuuksia.” (95,2 %). Kaksi päinvastaista ilmausta oli yhteneväisiä tämän kanssa, kun 88,9 % vastaajista olivat eri mieltä tai vahvasti eri mieltä ilmauksen kanssa: ”Moninaiset perhe rakenteet ovat olleet ongelmallisia meidän ympäristössämme ja 86,2 % ilmaisun: Lasten ymmärryksen kasvattaminen perheiden moninaisuudesta ei ole merkityksellistä meidän ympäristössämme. (Cherrington, Cooper & Shuker 2020.)

Rikkaus, jonka moninaiset perheet tuovat varhaiskasvatukseen oli tunnistettu 76,4 % vastauksissa, jotka olivat samaa mieltä tai vahvasti samaa mieltä ilmaisun kanssa: Meidän tiimimme voisi antaa esimerkkejä siitä, kuinka perheen

jäsenet ovat tarjonneet arvokasta tietoa palvelun tueksi ” (Cherrington, Cooper & Shuker 2020).

Kaksi eniten toteutettua strategiaa keskuksissa näyttivät olevan strategia 5 ”Pidän huolta, että homo- ja lesboperheeseen kuuluvia lapsia ei kiusata heidän perhe rakenteensa takia ja strategia numero 13 ”Koulu/keskus on turvallinen ympäristö homo/lesbo työntekijälle ja perheille tulla esiin (Church, Hegde, Averett & Ballard 2018).

Suurin osa opiskelijoista ilmaisi halunsa osallistua sateenkaari perheistä käytyyn keskusteluun, mikä auttaisi heitä käyttämään asianmukaista kieltä, jotta he voisivat olla varmoja, etteivät loukkaisi ketään ja voisivat myös työskennellä omien ennakkoluulojensa parissa. Jotkut opiskelijoista olivat kiinnostuneita tulemaan tietoisiksi sateenkaariperheistä ja etsimään resursseja heidän luokkiinsa, jotka auttaisivat heitä työskentelemään sateenkaariperheiden lasten kanssa. Opiskelijat toivat esiin myös, kuinka tärkeää on, että luokassa on opettavaisia materiaaleja (lasten kirjoja ja aiheeseen liittyviä pelejä) joissa kerrotaan sateenkaariperheistä. (Kinter-Duffy, Vardell, Lower & Cassidy, 2012).

9 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyön tarkoituksena oli löytää vastauksia tutkimuskysymykseen, joka oli: millaisilla tekijöillä on merkitystä, kun työntekijä kohtaa sateenkaariperheen?

Tuloksista nousee esiin se, että työpaikoilta puuttui sateenkaariperheet huomioivia materiaaleja, työmenetelmiä sekä ohjelmia ja kaikissa työpaikoissa ei ollut tietoa siitä, millainen ilmapiiri on puhuttaessa sateenkaariperheistä. Tuloksista selvisi, että resurssien ja työmenetelmien puuttuminen nähtiin haasteena, joka vaikutti niin perheiden kohtaamiseen kuin työntekijöiden työskentelemiseen. Myös Henrikssonin (Henriksson 2010) opinnäytetyössä on samansuuntaisia tuloksia. Haastateltavien mukaan, sateenkaariperheistä ei ollut jaettava mitään tietoa tai järjestetty koulutusta. Työpaikoilta puuttuivat myös esitteet ja kirjat, joihin olisi voinut tutustua. Työntekijöillä ei myöskään oikein ollut tietoa,

mistä mahdollista tietoa sateenkaariperheistä olisi voinut löytää. Jämsän mukaan, perheiden moninaisuus saattaa jäädä huomioimatta, johtuen kasvattajan omista, ammattiin liittyvistä tai työyhteisöön liittyvistä ammatillista käytännöistä. Ne voivat muodostaa esteen sille, että moninaisuus ei pääse näkyviin. (Jämsä 2008c, 113.) Vaikka sateenkaariperheiden asema niin sosiaaliturvassa kuin eri palveluissakin on ollut kehityksen alla, niin tästä huolimatta vanhemmuutta ja lapsia ei pystytä vielääkään täysin tukemaan näiden etuuksien ja palveluiden avulla. Eri palveluntarjoajien tulee huolehtia, että palveluissa asiakkaita kohdellaan yhdenvertaisesti ja syrjimättä. Lisäksi palveluntarjoajien tulee laatia yhdenvertaisuus- ja tasa- arvo ohjelmat ja kutsua sateenkaariperheitä aktiivisesti palveluihin. (Sateenkaariperheet 2022 ry.)

Tulosten perusteella voidaan päätellä, kuinka tärkeäksi työntekijät kokevat, että he saisivat aiheeseen liittyvää koulutusta jo opintojensa aikana ja myös jo työelämässä ollessaan. Tämä puolestaan valmistaisi heidät kohtaamaan sateenkaariperheitä tulevassa työssään. Tuloksista selvisi, että koulutusta oli kuitenkin saanut vain harva, vaikka moni sateenkaariperheiden kanssa työskentelikin. Koulutuksen puuttuminen oli myös asia, joka aiheutti monelle epämukavuuden tunteita sateenkaariperheisiin liittyen, kun ei ollut tietoa ja taitoja kohdata näitä perheitä. Myös Harjun opinnäytetyön tuloksista selvisi, että kukaan kyselyyn vastanneista ei ollut saanut koulutusta liittyen sateenkaariperheisiin tai heidän kanssaan työskentelyyn (Harju 2013). Jämsän mukaan sateenkaariperheitä kohdatakseen työntekijät tarvitsevat lisää koulutusta ja kokemusta. Kaikkien lasten ja perheiden kanssa työskentelevien tutkintovaatimuksiin tulisi lisätä yhdenvertaisuus ja moninaisuuskoulutusta. Perheiden monimuotoistuminen tulisi huomioida peruskoulutuksen lisäksi myös täydennyskoulutuksessa. (Jämsä 2008d, 330, 332.) Kohdatakseen sateenkaariperheitä, tulee ammattilaisilla olla tarpeeksi tietoa sateenkaariperheistä ja ylipäättänsä valmiuksia moninaisten perheiden kohtaamiseksi. Kaikkien koulutustasojen opetussuunnitelmissa sateenkaariperheet ja perheiden moninaisuus tulisi mainita aivan omana asianaan. (Sateenkaariperheet ry 2022.)

Tuloksista voidaan päätellä, että pääasiassa asenteet sateenkaariperheitä kohtaan olivat positiivisia. Myös Harjun opinnäytetyön tuloksista selviää, että

sateenkaariperheisiin suhtautuminen näyttäytyi yleisellä tasolla varsin positiivisena ja perheet olivat yksi perhemuoto muiden joukossa (Harju 2013). Epävarmuuden syyksi nousi useammassa tutkimuksessa koulutuksen ja tiedon puute aiheeseen liittyen. Valmistuneisuuden työskentelemiseen ja koulutuksen sateenkaariperheisiin liittyen voidaan tulosten perusteella katsoa edesauttavan sitä, että työntekijän on mukava kohdata nämä perheet ja myös osallistaa heitä ja toivottaa heidän tervetulleeksi. Myös ulkopuolisia tekijöitä nousi syyksi sateenkaariperheiden kanssa työskentelyn epämukavuuteen esimerkiksi: huoli siitä, että toiset vanhemmat eivät hyväksy. Samansuuntaisia tuloksia oli myös Harjun (Harju 2013) opinnäytetyössä, jossa tuloksista nousi esiin, että ennakkoluuloja aiheutuu erityisesti tilanteissa, joissa sateenkaariperheellisyydestä ei ole aiempaa tietoa tai kokemusta. Klen ja Marttila-Ojala (Klen & Marttila-Ojala 2017, 84–85) mainitsevat, että kohtaamisessa voi eteen tulla myös haasteita, joita aiheutuu esimerkiksi ennakkoluuloista, asenneongelmista tai tiedon puutteesta. Ennakkoluuloilla on usein iso rooli näitä haasteita kohdatessa. Voi olla, että työntekijöillä on vain vähän tietoa liittyen erilaisiin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen perheisiin ja erilaisuuden kohtaaminen voi aiheuttaa työntekijässä pelon ja epävarmuuden tunteita.

Tulosten pohjalta voidaan sanoa, että uskonnollisella vakaumuksella on vaikutusta työntekijän asenteeseen sekä myös siihen, kuinka hän perheen kohtaa. Useammassa tutkimuksessa nousi esiin se, että vastaaja uskoi homoseksuaalisuuden olevan syntiä. Myös oma uskonnollinen vakaumus oli tuotu esiin yhtenä syynä, joka aiheutti epämukavuutta sateenkaariperheiden kanssa työskennellessä. Harjun (Harju 2013) opinnäytetyön tuloksista nousi hyvin saman suuntaisia vastauksia. Tulokset kertoivat, että työntekijän oma uskonto voi vaikuttaa sateenkaariperheiden kohtaamisen, varsinkin jos uskonnossa suhtaudutaan kielteisesti homoseksuaalisuuteen. Ammatillisuuteen ja omaan työskentelyyn uskonnolla ei kuitenkaan saisi olla vaikutusta. Jämsän (Jämsä 2008b, 208–209) mukaan on tärkeää, että varhaiskasvattaja tiedostaa omat eettiset periaatteet ja arvonsa, jotka ovat hänen kasvattajuutensa taustalla. Tulee siis osata kriittisesti arvioida tietopohjaa, omia arvoja sekä ammatillisia arvoja.

Tutkimusten tuloksista nousi esiin, että monesti sateenkaariperheet jäävät tunnistamatta tai heitä kohdellaan samalla tavalla kuin muita perheitä. Tuloksista selvisi, että perheiden erityispiirteitä ei tunnisteta tai ne jäävät huomioimatta. Useammasta tutkimuksesta nousi esiin myös se, että sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen edustajat yhteisössä eivät olleet yleisesti tiedossa, vaan heidät oli vähän kuin ”piilotettu”. Niin kuin Jämsä (Jämsä 2008a, 29, 33) toteaa, niin yhteiskunnassa yleensä oletetaan ihmisen olevan heteroseksuaalinen ja ulkoisen sukupuolen katsotaan määrittävän sen, mitä sukupuolta hän edustaa. Juuri tästä syystä näkymättömyys korostuu puhuttaessa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä. Vahvaa heteroseksuaalisuuden mielikuvaa on luonut myös vanhemmuus. Tämä hetero-oletus, joka liittyy vanhemmuuteen, on puolestaan aiheuttanut sen, että homoseksuaalisten vanhempien lapsiperheet jäävät lähes kokonaan näkymättömiin.

Vaikka tuloksista nousi esiin, että sateenkaariperheet jäävän usein näkymättömiin, niin oli myös tuloksia, joiden mukaan perheet pyrittiin huomioimaan varhaiskasvatuksen ympäristöissä. Tuloksista nousi esiin, että moninaiset perheet nähtiin rikkautena ja lapsille moninaisuuden opettaminen nähtiin tärkeänä. Perheet myös pyrittiin huomioimaan sellaisina kuin ne ovat ja näitä erilaisia perherakenteita ei koettu ongelmallisiksi. Myös Harjun opinnäytetyön tuloksien perusteella, monet varhaiskasvattajat olivat sitä mieltä, että sateenkaariperheiden kohtelu ei saa erota muiden perheiden kohtelusta, vaan sen on oltava tasavertaista. (Harju 2013.) Moninaisuuskasvatuksessa korostuu ajatus siitä, että jokainen on yksilö ja moninaisuus nähdään yhteisöjen rikastuttajana (Kangas, Laskikka & Karlsson 2021, 109). Avaintekijänä yhteistyötä rakentaessa on se, että kaikkiin vanhempiin suhtaudutaan kunnioittavasti. Kaikkia perhemuotoja, perheitä sekä perheenjäsenten omia kokemuksia perheestään tulee kunnioittaa ja perheelle tulee antaa tilaa määrittellä itse itsensä ja oma tarinansa. (Jämsä & Karvinen 2008, 183–184.)

10 Pohdinta

10.1 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimustyötä tehdessä on oltava rehellinen, huolellinen ja tarkka, myös silloin kun tutkimuksen tuloksia tallennetaan ja esitetään sekä kun tutkimuksia ja niiden tuloksia arvioidaan. Tutkimusta tehdessä sovelletaan sellaisia tutkimus-, arviointi ja tiedonhankintamenetelmiä, jotka täyttävät tutkimuksen teon kriteerit ja ovat myös eettisesti kestäviä. Jokaisen tutkijan on otettava huomioon toisten tutkijoiden työ ja saavutukset asianmukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että kunnioitetaan toisten tutkijoiden tekemää työtä ja viitataan heidän tekemiinsä julkaisuihin asianmukaisesti. Tämän lisäksi omaa tutkimusta tehdessä ja tuloksia julkaistaessa tulee tuoda näkyviin toisten tutkijoiden saavutusten merkitys ja arvo. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2021.) Opinnäytetyötä tehdessäni olen kirjoittanut lähteet ylös heti, jotta niitä ei tarvitse etsiä myöhemmin. Lähteiden merkitsemisen ja niihin viittaamisen olen tehnyt Karelialan opinnäytetyön ohjeiden mukaisesti. Teoria osiossa olen hakenut tietoa monipuolisesti eri lähteistä ja pyrkinyt aina löytämään sen tuoreimman lähteen. Tutkimukseni aineistoksi en ole ottanut yli kymmenen vuotta vanhoja tutkimuksia. Tutkimukseni aineisto koostui englanninkielisistä tutkimuksista, joiden tulosten tulkitseminen tapahtui suomen kieleksi kääntämällä. Tulosten tulkitsemisessä ja sanontojen/sanojen kääntämisessä minun täytyi olla huolellinen, jotta kääntämäni tekstin sanoma ei muutu. Kirjallisuuskatsausta tehdessäni en ole ollut tekemisissä ulkopuolisten tahojen kanssa, joten minun ei ole tarvinnut miettiä esimerkiksi tutkimuslupia.

Kun tutkija selostaa tarkasti tutkimuksensa toteuttamisesta vaihe vaiheelta, niin hän parantaa sillä laadullisen tutkimuksensa luotettavuutta. Tutkinta, - tiedonkeruu ja analysointimenetelmiä valitessa kirjataan ylös syyt sekä perustelut. Tämä tarkoittaa eräänlaista menetelmien sekä koko työn arvioitavuutta. Lisäksi se tarkoittaa myös menetelmiin etukäteen perehtymistä, jotta olisi ymmärrys siitä, miten erilaiset menetelmät soveltuvat eri tutkimustilanteisiin. (Kananen 2010, 69.) Tärkeä asia laadullisen aineiston analyysi vaiheessa on luokittelujen tekeminen. Luokittelujen perusteet sekä se mistä luokittelu on syntynyt, tulisi avata lukijalle.

Tarkkuutta vaatii myös tulosten tulkinta, jossa tutkijalta vaaditaan kykyä vastausten punnitsemiseen ja myös tuomiseen niitä teoreettisen tarkastelun kohteeksi. Tutkijan on tuotava siis esiin se, mihin hän perustaa päätelmänsä ja millä perustein hän tulkintojaan esittää ja tutkimuselosteita onkin mahdollista rikastuttaa esimerkiksi suorilla lainauksilla haastatteluotteista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 227–228.) Olen tehnyt taulukoita ja kirjoittanut siitä, kuinka olen tehnyt aineistonhakua, aineistonkeruuta ja analysointia. Näillä lisään opinäytetyöni luotettavuutta. Olen hakenut tietoa ja perehtynyt kirjallisuus katsaukseen, laadullisen tutkimukseen ja teemoittelun liittyvään teoriaan ja perustellut valintojani.

Kirjallisuuskatsauksen tekemisen aloittamisessa on tärkeää määrittää se, että mikä on katsauksen tarkoituksena ja myös asettaa tutkimusongelma. Tutkimusongelman/kysymyksen tulee olla rajattu, mutta ei kuitenkaan liian suppea. Jos taas asetetaan liian laaja kysymys, niin haasteeksi muodostuu liian laaja aineisto. Kirjallisuuskatsauksen tekeminen kuitenkin vaatii sen, että aiheeseen löytyy aineistoa. Kun kirjallisuuskatsauksen aihetta valitaan, on tärkeää, että tutkijalla itsellään on aito kiinnostus tutkia juuri tätä aihetta. Näin motivaatio pysyy todennäköisemmin korkeammalla ja työ tulee viedyksi loppuun asti. (Niela-Vilen & Hamari 2016, 25.) Tein ja tarkensin suunnitelmaa syyskuusta 2021- helmikuun alkuun 2022. Mietin tutkimuskysymystäni ja sitä, miten löydän siihen aineistoa. Sen tekemiseen on siis käytetty aikaa. Aihe oli myös mielenkiintoinen, joka motivoi jatkamaan tilanteissa, joissa tuntui, että ajatukset ovat solmussa. Aineiston avulla sain vastauksia tutkimuskysymykseeni, mutta aineiston määrän rajallisuuden vuoksi vastaukset eivät ole kuitenkaan mitenkään yleispäteviä. Mielenkiintoista kuitenkin oli, että löysin omasta aineistostani samankaltaisuuksia aiemmin tehtyjen opinäytetöiden tulosten kanssa, joka antaa jonkunlaista suuntaa siihen, että millaiset asiat vaikuttavat sateenkaariperheiden kohtaamiseen. Tästä esimerkkinä se, että monessa aineistoni tutkimuksessa sekä aiemmin tehdyissä opinäytetöissä nousi esiin koulutuksen tarve ja myös sen puuttuminen sateenkaariperheisiin liittyen. Aineisto rajautui sen mukaan, että valitsin tarkastella aihetta työntekijän näkökulmasta.

10.2 Ammatillinen kasvu ja opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön tekeminen oli minulle aivan uusia asia. Minulla oli jo ennen prosessin alkua tiedossa, että haluan tehdä opinnäytetyön kirjallisuuskatsauksena ja aiheen halusin liittyvän jollain tapaa sateenkaariperheisiin. Opinnäytetyön prosessi alkoi syksyllä 2021 suunnitelman tekemisellä. Tein suunnitelmaa koko syksyn tarkentamalla sitä ja aloin etsimään aineistoa tutkimustani varten. Samalla perehdyin ja kirjoitin suunnitelmaani aiheeseen liittyvää tietoperustaa. Tutkimuskysymyksen asettelussa oli haasteita ja ensimmäiseksi tutkimuskysymykseni olikin millaisia kokemuksia työntekijöillä, on sateenkaariperheiden kohtaamisesta varhaiskasvatuksesta. Tähän sain ohjausta suunnitelman työpassissa ja myös ohjaavalta opettajalta, että aineistoa voi olla hankala löytää. Lopulta sain kuitenkin tutkimuskysymykseni asetettua.

Tutkimusten etsiminen tuotti välillä haasteita, kun aineistoa ei ollut paljoa saatavilla. Jouduin myös etsimään tutkimuksia englannin kielellä, koska suomalaisia aiheeseen liittyviä tutkimuksia en löytänyt. Välillä kävikin mielessä, että joudunko vaihtamaan aihetta. Löysin kuitenkin tutkimuksia aiheeseeni liittyen ja sain vietyä suunnitelmaani eteenpäin. Suunnitelmani hyväksyttiin helmikuussa 2022 ja pääsin tekemään aineiston analyysia. Helmi-toukokuussa 2022 tein aineiston analyysia ja kirjoitin myös teoriaa. Aineiston analyysin eli teemoittelun tekeminen oli opettavaista, koska en ollut tehnyt sitä ennen. Oli hienoa huomata, kuinka aineistosta alkoi nousta samaan teemaan liittyviä asioita. Aineiston lukeminen vei paljon aikaa, koska aineistot olivat englanninkielisiä ja sanoja ja sanontoja joutui kääntämään, kun kaikkea ei ymmärtänyt heti. Kääntämisessä täytyi olla myös huolellinen, että käännetyn tekstin sanoma ei muutu.

Opinnäytetyön raportointia tein maaliskesäkuun 2022 aikana. Opinnäytetyön tein yksin. Siinä oli omat hyvät ja huonot puolensa. Hyvänä puolena voin sanoa sen, että pystyin tekemään opinnäytetyötäni aina silloin kun halusin ja oli aikaa. Ei tarvinnut huolehtia toisten aikatauluista. Hyvä puoli oli myös se, että sain valittua sellaisen aiheen mikä minua oikeasti kiinnosti ja se motivoi paljon opinnäytetyön tekemisessä. Huonoja puolia oli se, että välillä kun meinasi tulla haasteita ja ajatuksen menivät lukkoon, niin olisi tarvinnut jonkun, jonka kanssa

keskustella aiheesta. Sain kuitenkin tukea opinnäytetyöpajoista ja ohjaavalta opettajaltani. Koen, että opin paljon tämän opinnäytetyöprosessin aikana itsestäni ja tavastani tehdä asioita. Prosessi on myös opettanut vieläkin enemmän ajankäytön suunnittelemista ja keskittymistä yhteen asiaan kerrallaan. Myös epävarmuuden sietäminen tuli tutuksi, kun välillä tuli tilanteita, joissa ei oikein tiennyt miten edetä. Oma jaksaminen alkoi olla opinnäytetyön loppuvaiheessa melko lopussa, monista eri syistä. Päätinkin, että ”väkisin” en opinnäytetyötä tee, vaan silloin tein jotain muuta, kun tuntui, että ei jaksaa kirjoittaa. Ja se auttoi siihen, että seuraavana päivänä jaksoi taas keskittyä.

Opinnäytetyötä tehdessäni sain paljon uutta tietoa sateenkaariperheistä. Minulla ei ole itselläni kokemusta sateenkaariperheistä asiakkaana, joten koen, että aihe oli minulle todella hyödyllinen. Sain tietoa muun muassa erilaisista perhe-
muodoista ja siitä, millaisia haasteita perheet voivat kohdata. Myös haasteet, joita työntekijät toivat esiin tutkimus aineistossa, herättivät paljon ajatuksia. Esimerkiksi se, että vaikka sateenkaariperheiden määrä on kasvanut koko ajan, niin silti vain harva työntekijä oli saanut koulutusta tai ei tiennyt, miten heidän omalla työpaikallaan sateenkaariperheisiin suhtauduttiin. Ja sekin pisti mietityttämään, että kuinka usein perheet myös jäävät näkymättömiin. Aihe pisti myös miettimään sitä, että olisin toivonut itsekkin, että sateenkaariperhe aiheutta olisi enemmän käsitelty opintojen aikana.

10.3 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkokehitysaiheet

Opinnäytetyöni kokosi yhteen tietoa siitä, millaisilla tekijöillä on merkitystä sateenkaariperheiden kohtaamisessa, kun asiaa tarkastellaan työntekijän näkökulmasta. Ajattelen, että näitä saatuja tietoja on mahdollista hyödyntää ja jatko kehittää esimerkiksi tekemällä kyselyitä varhaiskasvatuksen kentälle ja tätä kautta koota yhteen kokemuksia työntekijöiltä, jotka työskentelevät varhaiskasvatuksen kentällä. Aihe varmasti herättää keskustelua varhaiskasvatuksessa työskentelevien kesken ja nimenomaan siitä näkökulmasta, kuinka kohdata sateenkaariperhe varhaiskasvatuksen työntekijänä. Ja millaisilla asioilla koetaan olevan merkitystä sateenkaariperheiden kanssa työskennellessä.

Työntekijän näkökulman lisäksi aiheesta olisi mahdollista tehdä kyselyjä myös esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettaja opiskelijoille ja selvittää heidän valmiuksiaan sateenkaariperheiden kanssa työskentelemiseen. Koska heidän tulevat kohtaamaan näitä perheitä tulevassa työssään. Miten he kokevat omat taitonsa ja taitonsa kohdata nämä perheet ja kuinka heidän koulutuksensa on tukenut näiden taitojen kehittymistä. Opinnäytetyöllä pyritään lisäämään tietoisuutta monimuotoisista perheistä ja avoimesti ajattelemaan, että myös omassa työssä varmasti jossain vaiheessa voi asiakkaaksi tulla sateenkaariperhe.

Lähteet

- Aarnio, K. Kylmä, J. Solantaus, T. & Rotkirch, A. 2018. Sateenkaariperheiden vanhemmat. Kokemuksia lasten hyvinvoinnista, perhesuhteista ja tuen saannista. http://vaestoliitto-fi.directo.fi/@Bin/41b6298e44d6932bbb2bfd34a5e035bd/1644226010/application/pdf/8124269/Sateenkaariperheiden_vanhemmat_nettiin.pdf. 7.2.2022.
- Aarnio, K. Kallinen, K. Kylmä, J. Solantaus, T & Rotkirch, A. 2017. Sateenkaariperheiden lasten ja nuorten hyvinvointi ja kokemukset. http://vaestoliitto-fi.directo.fi/@Bin/17be186dde7ad7632e6ba9126e3f9f40/1644224361/application/pdf/6907919/Sateenkaariperheet_2017_paino_korj.pdf. 7.2.2022.
- Averett, P, Ballard, S. Church, J & Hegde, A. 2016. Early childhood administrators' attitudes and experiences in working with gay- and lesbian parented families. *Early Child Development and Care*. <http://dx.doi.org/10.1080/03004430.2016.1213725>. 10.12.2021.
- Averett, P. Church, J & Hegde, A. 2021. Early childhood administrators' use of and beliefs about inclusive practices for gay and lesbian families. *Journal of Early Childhood Research*. 1–16. DOI:10.1177/1476718X211011508. 6.1.2022.
- Averett, P. Deese, S. Hegde, A & Parker White, C. 2013. Examining preschool teachers' attitudes, comfort, action orientation and preparation to work with children reared by gay and lesbian Parents. *Early Child Development and Care*. 184:7. 963-976. DOI:10.1080/03004430.2013.845563. 7.2.2022.
- Averett, P & Hegde, A. 2012. School social work and early childhood student's attitudes toward gay and lesbian families. *Teaching in Higher Education*. 17:5. 537–549. <http://dx.doi.org/10.1080/13562517.2012.658564>. 13.12.2021.
- Beren, M. 2013. Gay and Lesbian Families in the Early Childhood Classroom: Evaluation of an Online Professional Development Course. *LEARning landscapes*. Vol 7, No 1. <https://www.learninglandscapes.ca/index.php/learnland/article/download/Gay-and-Lesbian-Families-in-the-Early-Childhood-Classroom-Evaluation-of-an-Online-Professional-Development%20Course/630>. 16.12.2021.
- Brandelin, I & Huisko, A. 2020. Varhaiskasvattajat sateenkaariperheiden osallisuuden tukena. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020112323886>. 10.11.2021.

- Cassidy, D. Kinter-Duffy, V. Lower, J & Vardell, R. 2012. "The Changers and the Changed": Preparing Early Childhood Teachers to Work with Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Families. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 33, (3), 208–223. doi:10.1080/10901027.2012.705806. 12.1.2022.
- Cherrington, S. Cooper, K & Shuker MJ. 2020. Beyond Invisibility: Early Childhood Teachers' Inclusion of Rainbow Families. *Early Childhood Education Journal* (2021) 49: 1099–1111. <https://doi.org/10.1007/s10643-020-01121-w>. 9.12.2021.
- Cloughessy, K & Waniganayake, M. 2015. "Raised Eyebrows": Working with Lesbian-Parented Families — Experiences of Childcare Centre Directors in Australia. *CHILDREN & SOCIETY VOLUME 29*, (2015) pp. 377–387. DOI:10.1111/chso.12065. 10.1.2022.
- Harju, H-M. 2013. "Ovat rohkeita, kun uskaltavat olla erilaisia": Varhaiskasvattajien asenteet ja suhtautuminen sateenkaariperheitä kohtaan. Vaasan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201305169077_7. 7.10.2021.
- Henriksson, E. 2010. Sateenkaariperheet osana päiväkodin monimuotoisuutta. Varhaiskasvattajien kokemuksia sateenkaariperheiden kohtaamisesta. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <https://www.theseus.fi/handle/10024/22159>. 10.11.2021.
- Hirsjärvi, S. Remes, P & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hännikäinen, M. 2013. Varhaiskasvatus pienten lasten päiväkotiryhmissä. Hoitoa, kasvatusta vai opetusta? Teoksessa Lipponen, L (toim). & Karila, K. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino. 30–52
- Juhila, K. 2021. Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokanto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>. 22.11.2021
- Jämsä, J. 2008a. Suomalaiset sateenkaariperheet. Teoksessa Jämsä, J. (toim). Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus. 26–47.
- Jämsä, J. 2008b. Päivähoito ja muu varhaiskasvatus. Teoksessa Jämsä, J. (toim). Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus. 207–221.

- Jämsä, J. 2008c. Ammatillisia työkaluja moninaisuuden kohtaamiseen. Teoksessa Jämsä, J. (toim). Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus. 98–117.
- Jämsä, J. 2008d. Lasten ja perheiden kanssa työskentelevien koulutustarpeet. Teoksessa Jämsä, J. (toim). Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus. 330–332.
- Jämsä, J & Karvinen, M. 2008. Kasvatuskumppanuus ja lapsen perheidentiteetti. Teoksessa Jämsä, J. (toim). Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus. 182–191.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karvinen, M. 2008. Miten puhua perheiden moninaisuudesta eri-ikäisten lasten kanssa. Teoksessa Jämsä, J. (toim). Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus. 192–206.
- Klen, I & Marttila-Ojala, M. 2017. Lastenneuvola ja varhaiskasvatus yhteistyössä sateenkaariperheiden tukena. Teoksessa, Helminen, J. (toim). Asiakkaan moniammatillinen ohjaus Sosiaali- ja terveydenhuollossa. 78–92.
- Kronqvist, E-L. 2011. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa Turja, L. (toim). & Hujala, E. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 13–30.
- Leskisenoja, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lipponen, L. 2011. Tutkiva oppiminen varhaispedagogiikassa. Teoksessa Turja, L. (toim). & Hujala, E. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 31–40.
- Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html. 7.3.2022.
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus. https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf. 23.9.2021.
- Sarajärvi, A & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Nextory. 4.4.2022.

- Sateenkaariperheet ry, 2020. Sateenkaariperheet varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Opas kasvatus- ja opetusalan ammattilaisille. http://www.sateenkaariperheet.fi/wp-content/uploads/2020/01/Varhaiskasvatus_ja_koulu.pdf. 17.5.2022.
- Sateenkaariperheet ry, 2021a. Tutkimuksia. <https://sateenkaariperheet.fi/tietoa-ja-koulutusta/tutkimuksia/>. 7.9.2021.
- Sateenkaariperheet ry, 2021b. Mikä sateenkaariperhe. <https://sateenkaariperheet.fi/tietoa-ja-koulutusta/mika-sateenkaariperhe/>. 24.11.2021.
- Sateenkaariperheet ry, 2022. Sateenkaariperheet ry:n perhepoliittiset tavoitteet vuosille 2022–2025. <https://sateenkaariperheet.sharepoint.com/:w:/s/hallinto/EZINHg2aRC1Lprb5cOjUQ8QBhK-ZMJLbV40pukl82Q6ssaw?rttime=l2AUqstC2kg>. 31.5.2022.
- Tilastokeskus, 2020. Sateenkaariperheiden määrä kasvaa- osa perheistä jää tilastoissa yhä piiloon. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/sateenkaariperheiden-maara-kasvaa-osa-perheista-ja-tilastoissa-ya-piiloon/>. 23.9.2021.
- Opetushallitus, 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8280118>. 16.3.2022.
- Opetus ja kulttuuriministeriö. 2022. Kysymyksiä henkilöstöstä. <https://okm.fi/varhaiskasvatus-ukk>. 21.1.2022.
- Vilkka, H. 2021. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2021. Hyvä tieteellinen käytäntö. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>. 4.11.2021.

Artikkeleiden tiedot

Kirjoittajat Julkaisu ajankohta Aineistotyyppi	Julkaisun nimi	Tutkimusmenetelmä(t)	Tavoite/tarkoitus	Keskeiset tulokset
Sue Cherrington, Kath Cooper & Mary Jane Shuker Early Childhood Education Journal (2021) 49:1099-1111 Tutkimus Uusi-Seelanti	Beyond Invisibility: Early Childhood Teachers Inclusion of Rainbow Families	Laadullinen ja määrällinen tutkimus Tutkimuksessa 2 eri tutkimuksen tuloksia, minun tuloksissani vain tutkimuksen "the Diversity of Diversity in ECE project, koska se sopi aiheeseeni.	Tarkoituksena oli selvittää opettajien asenteita ja heidän ammatin harjoitustaan eri taustaisten lasten ja vanhempien kanssa työskentelyssä, sekä myös opetussuunnitelmaan ja pedagogisiin ratkaisuihin liittyviä haasteita ja mahdollisuuksia.	Opettajilla vähän kokemusta homo- ja lesbo vanhempien kanssa työskentelemisestä. Perheiden näkymättömyys palveluissa.
Kathy Cloughessy & Manjula Wani-ganayake Children & Society volume 29 (2015) pp. 377-387 Tutkimus Australia	"Raised Eyebrows": Working with Lesbian-Parented Families – Experience of Child Care Centre Directors in Australia.	Laadullinen ja määrällinen tutkimus	Tarkoituksena oli selvittää, kuinka keskkuset työskentelevät lesbo- vanhempien lasten kanssa varhaiskasvatuksen ohjelmien ja politiikan muutoksissa ja kuinka keskkuset tukevat kasvat-tajia huomioimaan lesbo vanhempien lapset.	Suurin osa vastaajista ei tunnistanut erilaisia perheitä heidän keskuksensa käytännöissä, koska kaikki perheet nähdään samanlaisina. Organisaation tuki asianmu-kaisten käytäntöjen, ohjelmien ja resurssien kautta ovat elintärkeitä, jotta turvataan opettajien kyky ottaa huomioon lesbovanhempien perheet.
Julie Church, Archana V. Hedge, Paige Averett & Sharon M. Ballard Early Child Development and Care 2016 Tutkimus USA	Early childhood administrators attitudes and experiences in working with gay- and lesbian-parented families	Määrällinen tutkimus	Tarkoituksena oli selvittää päiväkodin/keskusten johtajien asenteita ja heidän kokemuksiaan lesbo- ja homovanhempien kanssa työskentelemisestä.	Vastaajilla on positiivinen asenne lesboja ja homoja kohtaan.

<p>Megan Beren</p> <p>LEARning Landscapes, Vol 7, No. 1, Autumn 2013</p> <p>Tutkimus</p> <p>USA</p>	<p>Gay And Lesbian Families in the Early Childhood Classroom: Evaluation of an Online Professional Development Course</p>	<p>Laadullinen ja määrällinen tutkimus</p>	<p>Tarkoituksena oli selvittää, toivovatko opettajat lisää koulutusta lesbo- ja homo vanhemmista varhaiskasvatuksessa ja jos toivovat, niin missä muodossa ja mistä aiheista.</p>	<p>Vastaajista vain kaksi oli saanut koulutusta opettajakoulutuksen aikana ja yksi vastaaja oli osallistunut aiheeseen liittyvään ammattilaisille tarkoitettuun koulutukseen. Suurin osa opettajista vastasi, että he haluaisivat lisää koulutusta.</p> <p>Opettajat haluavat työkaluja perheiden osallistamiseen ja toivotaakseen heidät tervetulleeksi.</p>
<p>Paige E. Averett & Archana Hedge</p> <p>Teaching in Higher Education 17:5, 2012</p> <p>Tutkimus</p> <p>USA</p>	<p>School social work and early childhood student's attitudes toward gay and lesbian families</p>	<p>Määrällinen tutkimus</p>	<p>Tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettaja- ja sosiaalityöntekijä opiskelijoiden asenteita homo- ja lesbo vanhempien perheitä kohtaan.</p>	<p>Opiskelijat, jotka tunsivat positiivisesti homoseksuaalisuutta kohtaan, olivat myös halukkaita tekemään koulussa toimenpiteitä, jotka auttavat homo- ja lesboperheitä tuntemaan itsensä hyväksytyksi.</p> <p>Kaiken kaikkiaan opiskelijoilla oli positiivinen asenne homoseksuaalisuutta kohtaan.</p>
<p>Paige Averett, Archana V. Hedge & Julie Church</p> <p>Journal of Early Childhood Research, 2021</p> <p>Tutkimus</p>	<p>Early childhood administrators use of and beliefs about inclusive practices for gay and lesbian families</p>	<p>Laadullinen tutkimus</p>	<p>Tarkoituksena oli selvittää, onko keskuksen mainoksissa, nettisivuilla, kuvissa jne. homo- ja lesboperheitä. Myös henkilökunnan koulutusta aiheeseen liittyen oli tarkoitettu selvittää.</p>	<p>Suurimmassa osassa keskuksissa ei ollut mainoksissa, nettisivuilla jne. homo- ja lesboperheitä.</p> <p>Tuloksissa ilmeni, että jos keskuksessa ei tällä</p>

USA				hetkellä ole tai ole ikinä ollut homo- tai lesboperheitä ja heidän lapsiaan, niin käytäntöjen ei koettu olevan asiaankuuluvia tai tarpeellisia.
<p>Victoria L. Kinter-Duffy, Rosemarie Vardell, Joanna K. Lower, Deborah J. Cassidy</p> <p>Journal of Early Childhood Teacher Education, 33, (3), 208-223. 2012</p> <p>Tutkimus</p> <p>USA</p>	<p>The changers and the changed: Preparing early childhood teachers to work with lesbian, gay, bisexual, and transgender families.</p>	<p>Laadullinen ja määrällinen tutkimus</p>	<p>Tarkoituksena oli rohkaista varhaiskasvatuksen koulutuksessa ja työelämässä olevia kasvattajia reflektoidaan heidän uskomuksiaan ja käytäntöjään sateenkaariperheitä kohtaan.</p> <p>Lisäksi tarkoituksena oli tarjota opiskelijoille tietoa ja resursseja, jotta he voisivat tunnistaa ja puhua sateenkaariperheiden tarpeista varhaiskasvatuksessa.</p>	<p>Opiskelijat saivat lisää tietoa sateenkaariperheistä ja niistä ongelmista, joita nämä perheet ja heidän lapsensa kohtavat.</p> <p>Opiskelijat myös vastasivat, että he saivat lisää työkaluja ja tietoa siitä, kuinka voivat osoittaa sateenkaariperheiden olevan tervetulleita.</p>
<p>Archana V. Hedge, Paige Averett, Shannon Deese & Carmel Parker White</p> <p>Early Child Development and Care 184:7, 2013</p> <p>USA</p>	<p>Examining preschool teachers' attitudes, comfort, action orientation and preparation to work with children reared by gay and lesbian Parents</p>	<p>Määrällinen tutkimus</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksen oli selvittää esikouluopettajien asenteita homoseksuaalisuutta kohtaan, heidän mukavuuttaan työskennellä saman sukupuolisten vanhempien ja heidän lastensa kanssa sekä heidän toimintasuuntuneisuuttaan ja valmiuttaan työskennellä aiheen parissa.</p>	<p>Vastajilla pääasiassa positiivinen asenne homoseksuaalisuutta kohtaan.</p> <p>Osa vastajista koki olevansa hyvinkin valmistautuneita työskentelemään homo- ja lesbovanhempien kanssa, kun taas osa ei.</p>

